

Euroopa
Komisjon

PANORAMA

Tähelepanu keskmes on regionaal- ja linnapoliitika

SÜGIS 2020 / nr 74

LÄTI

Rajades sildu
piirkondliku
majanduskasvu
tugevdamiseks

INTERREG
TOETAB
KESKKONNA-
HOIDLIKUKS
MUUTMISE
STRATEEGIAID

REGIOSTARS
2020
FINALISTID JA
VÕITJAD

Regionaal- ja
linnapoliitika

PANORAMA

SISUKORD

JUHTKIRI: Elisa Ferreira, Euroopa Komisjoni ühtekuuluvuspoliitika ja reformide volinik.....	3
TEAVITUS KESKKONNAHOIDLIKUMAKS – Interregi uuring hindab keskkonnanahoidlikuks muutmise tavaid ELis ja edendab neid edaspidistes strateegiates.....	4
INTERREG @ 30 – noored on praeguste ja edasiste programmitöö kavade tähelepanu keskpunktis.....	8
INTERREG VOLUNTEER YOUTH – kogu Euroopas on siiani üle 500 noore vabatahtliku toetanud territoriaalset koostööd.....	10
30 TÄHISTAMISVIISI – Eesti ja Läti osalevad arvuteadmiste väljakutses.....	12
PIIRIÜLESE KOOSTÖÖ SUUR KÜSITLUS – näitab praegust seisut mitmel alal.....	13
EUSAIR – teadmised koos innovatsiooniga aitavad lahendada ühiseid probleeme ning hoogustada ja suunata Aadria ja Joonia mere piirkonna arengut.....	15
RAHASTAMISVAHENDID – pärast COVID-19 puhangut kohandas Euroopa Komisjon õigusnõudeid ja hõlbustas rahastamist ELi majanduskasvu hoogustamiseks.....	17
LÄTI – liigub jõudsalt teadmuspõhise majanduse ja kiirema majanduskasvu suunas, rakendades edukalt ELi rahastamist.....	19
ANDMEPUNKT – Euroopa linnade ja asulate halb õhukvaliteet põhjustab aastas rohkem surmajuhtumeid kui liiklusõnnetused.....	29
KAARDID – transpordivalikud ja elektrisõidukite taristu kasvuhoonegaaside heite vähendamiseks Euroopa linnades ja asulates.....	31
REGIOSTARS – finalistid ja võitjad on tähelepanu keskpunktis 2020. aasta Euroopa piirkondade ja linnade 18. nädalal Brüsselis ja virtuaalselt kogu Euroopas.....	33
OMA SÕNADEGA – CESERi uuring soovib Euroopa piirkondlikus koostöös siduda liikuvuse koolituse ja tööhõivega.....	39
PROJEKTID – Itaalia, Horvaatia, Réunioni, Soome, Küprose ja Kreeka saarte edukate projektide kirjeldused.....	40

4

8

15

17

19

40

JUHTKIRI

Ühtekuuluvus kohapeal – kuidas meie ühiskondi ja majandust uuesti üles ehitada

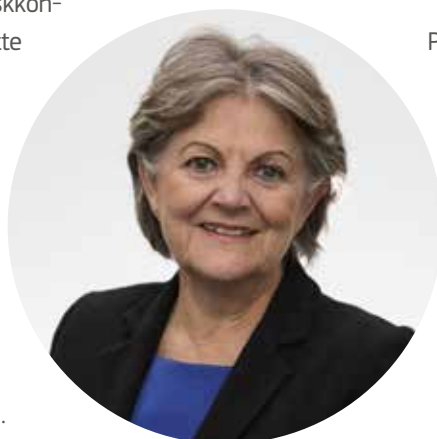
Lugupeetud lugejad, tere tulemast lugema *Panorama* esimest digitaalset väljaannet! Nagu lubatud, käime ka ise oma rohelise jutuga ühte sammu – valisime keskkonnanahoidlikuma lähenemisviisi, et tuua teie ette parimad ühtekuuluvuspoliitika lood. Ajakirja esimene kestlik väljaanne tähistab üleminekut vanalt uuele ja sellele kohaselt käsitleme Euroopa sattumist järjekordsele teelahkmele.

Me peame tervenema, parandama ja uuesti üles ehitama, et tõusta taas jalule pärast meid kõiki raskelt tabanud sügavat tervisealast ja majanduskriisi. Paraku ei saa me jääda lootma samale vanale mudelile – nüüd on õige hetk renoveerida ja parematel alustel ümber ehitada. Heidame ka pilgu 2021.– 2027. aasta programmitöö perioodile, mis peab ühtekuuluvuspoliitika edasiviival toetusel seadma sihiks rohelise, digitaalse ja vastupanuvõimelise majanduse.

Euroopa Komisjon esitas vahendite igakülgse raamistiku, milles CRII ja CRII+ on erakorraliselt kriisile reageerimiseks, REACT EU paindlik vahend parandusteks, taastamisfond vajalike struktuurireformide edendamiseks ja meie ühtekuuluvuspoliitika „peavoolu“ programmid pikemaajaliseks arenguks.

Kuigi mul on hea meel näha kiireid edusamme meie töös koostööpartneritega REACT-EU vastuvõtmisel, pean tunnustama, et meie ees on märkimisväärsed raskusi rakendamise alal.

Koos liikmeriikide ja kohalike sidusrühmadega peame tagama, et kõigi nende vahenditega pakutavad ressursid suunataks tugevate ja asjakohaste projektide süsteemi, mis suudaks kohapeal mõju avaldada. See tähendab, et programmid tuleb koostada kiiresti ja tõhusalt. Mõne aasta pärast peame saama kodanikele näidata, et kasutasime nende raha targalt.

Peame investeerima projektidesse, mis ainult ei neela kiiresti raha, vaid kannaksid ka kauakestvat vilja – see on investeerimispoliitika, mitte tarbimispoliitika.

Teiseks peab see vahendikomplekt sobituma Euroopa ja siseriikliku pikaajalisse, elujõulisse ja sidusasse strateegiasse. Me ei vaja ainult tarku ja pikaajalisi investeringuid, vaid need peavad olema sidusalt seotud ka meie kollektiivsete prioriteetidega strateegilisel tasandil, võttes samal ajal arvesse liikmesriikide erinevaid vajadusi ja lähtekohti.

Meie probleemidele ei ole ühte kõigile sobivat lahendust, vaid me kõik – komisjon, kaasseadusandjad, liikmesriigid, korraldusasutused, piirkondlikud ja kohalikud partnerid ja kodanikud – peame olema valmis palju rasket tööd tegema. Me peame üles ehitama kliimaneutraalse, konkurentsivõimelise ja kaasa Euroopa ning ma usun, et meil on kõik eeldused edu saavutada, kui tegutseme üheskoos. ■

Elisa Ferreira

Euroopa Komisjoni ühtekuuluvuspoliitika ja reformide volinik

Keskkonnahoidlikumaks muutmine – Interregi teavitustegevus areneb hüppeliselt

Kestlikkus on saanud teavitussektoris rohkelt pruugitud sõnaks, aga kui tihti see tegelikult ellu viiakse? Interregi programmid võtsid vastu ELi institutsioonide üleskutse muuta teavitustegevus keskkonnahoidlikumaks ja kestlikumaks. Selle lähenemisviisi avapauguna korraldati küsitlus praeguse seisuhindamiseks ja keskkonnahoidlikumaks muutmise tavade edendamiseks edaspidistes strateegiates.

Eelmisel aastal tõtsid Euroopa institutsioonid latti oma kliimaalastes eesmärkides – Euroopa Parlament teatas, et Euroopas on „kliimaalne hädaolukord“ ja Euroopa Komisjon sõlmis ELi roheline kokkuleppe, et saada 2050. aastaks süsinukuneutraalseks maailmajaoks.

Nendele muredele reageerimiseks korraldas rühm Euroopa koostöökavasid küsitluse, et koguda Interregi programmide teavitustegevusega seotud tavasid. Selle eesmärk oli saada

ülevaade praegusest olukorrast ning jagada nende projektide ja oma teavitustegevuse keskkonnavalaseid tavasid, et mõista nende keskkonnahoidlikuks muutmise ulatust.

2020. aasta mais alanud küsitlus kogus keskkonnahoidlikke tavasid Interregi 15 programmist.

Vastused näitasid, et paberivaba teavitus ja ringmajanduslikud tavad (samade materjalide korduvkasutamine või ringlussevõetud materjalide kasutamine) on juba laialdaselt levinud sellistes programmides nagu Poola ja Venemaa CBC-programm ning Doonau ja SUDOE Interreg. Mõned programmid või projektipartnerid ei trüki enam teabematerjale ja paljud väldivad plastide kasutamist oma tegevuses.

Sellegipoolest on muudes valdkondades veel arenguruumi ja mõnda pole veel puudutatudki. Rohelised hanked, jäätmete (eriti plastide osas) vähendamine ja veebiürutuste korraldamine on osa valdkondadest, mida tuleks arendada, ning kasvuhoo- negaaside heite hindamist ja korvamist esineb programmides veel harva.

KÜSITLUSE TULEMUSTE KOKKUVÕTE

ÜHISED KESTLIKUD
TEAVITUSTAVAD

(vastajate osakaal) N=15

- 100%** Ringmajandus
Paberivaba teavitus
- >50%** Nulljäätmed
Vähem kohapealseid
üritusi
- <50%** Rohelised hanked
Plastivaba
Energiatõhusad
toimumiskohad
- <1%** Taastuenergia kasutamine
CO₂ heite hindamine
CO₂ heite korvamine

MIDA PARANDADA?

(vastajate osakaal) N=15

- 20%** Vähem kohapealseid üritusi
Ringmajandus
- 13%** CO₂ heite hindamine
CO₂ heite korvamine
Energiatõhusad
toimumiskohad
- 7%** Plastivaba
Siseteavitus kaasamiseks
(lisatud mõõdik valiku
„Muud“ kaudu)

PROGRAMMI/PROJEKTI
TUGEVADE KÜLGEDE
ENESEHINNANG

(vastajate osakaal) N=15

- 100%** Paberivaba teavitus
- 28%** Ringmajandus
Nulljäätmed
Plastivaba
- 1%** Rohelised hanked
Energiatõhusad
toimumiskohad
- 0%** CO₂ heite hindamine
CO₂ heite korvamine
Taastuenergia
kasutamine

Täpsem ülevaade praegustest tavadest on kokkuvõtlikult esitatud eespool:

Programmide ja projektide haldustavad

Selle asemel, et piirduda kestliku teavitustegevusega ühe programmi raames, on suurem tähtsus süstemaatilise haldusviisi rakendamisel nii programmis kui ka selle alusel rahastatud projektides. Interregi Alpide piirkonna programmis koostati täielik juhend oma kaasrahastatud projektide kesk-

konnahoidlikkuse suurendamiseks. Programmisiselt allkirjastasid ühise sekretariaadi liikmed endale võetud kohustuste deklaratsiooni oma töö CO₂ jalajälje vähendamisest. Peale selle väljendasid partnerriigid programmi missiooni avalduses soovi programmi keskkonnahoidlikkust suurendada.

Interregi V-A Itaalia-Sloveenia on huvitav näide viie projekti ühistest jõupingutustest. Aastal 2019 eraldati selle programmi raames lisavahendeid projektidele, mida rahastati osaliselt 2. prioriteeditelje alusel (koostöö süsinikdioksiidiheite vähendamist võimaldavate strateegiatega ja tegevuskavade rakendamiseks). Need projektid kasutavad endiselt kapitalisatsiooni ja teavituse meetodikat, mille kohaselt kavandati mitu teavitustegevust nii, nagu oleks tegu ühe ühtse projektiga.

Veebiüritused edendavad suuremat
tõhusust

Veebiüritused on üks tõhusamaid viise CO₂ jalajälje vähendamiseks, eriti kui tavaolukorras korraldavad programmid ja projektid igal aastal tuhandeid kohapealseid üritusi.

Viimastel aastatel koostas Interreg Euroopa programm pea-aegu sada tundi sisu piirkondlikele poliitikakujundajatele suunatud veebiürituste jaoks. Nende veebiürituste osalejatele huvitavaks ja kasulikuks muutmiseks on katsetatud ja kasutatud erinevaid tehnoloogiaid, vorme ja formaate. ➤

Programmirühm alustas veebiürituste rakendamist. Liikmed said koolitust ja ei läinud kuigi palju aega, kuni nende jõupingutused hakkasid vilja kandma, näiteks oli virtuaalsetel üritustel rohkem osalejaid kui füüsilistel.

CO₂ jalajälje korvamine on võimalik

Kuigi CO₂ jalajälje korvamine tundub keeruline, on kaks projekti näidanud, et see on võimalik.

Interregi Balkani-Vahemere programmi kaudu rahastatud projektis BalkanROAD korraldati CO₂ nullheidet käsitlenud konverents OpenEARTH 2020 kliimamuutusega kohanemise ja selle leevendamise kohta. Kõik osalejad esitasid andmeid oma reise ja majutuse kohta, et hinnata konverentsi summaarset CO₂ jalajälge. Arvutused tehti rahvusvahelise kliimamuutuse rühma IPCC suuniste kohaselt ja tulemused esitati plakati kujul.

Konverentsiga tekitatud 17,2 tonni CO₂-heidete korvamiseks istutati tammepuid. Puude arv arvutati CO₂ koguse põhjal, mille tammepuid oma eluaja jooksul endas talletavad.

Teine näide pärineb Interregi MED-programmi rahastatud kestliku turismi kogukonna 22 projektist. Nad korraldasid konve-

rentsi, milles rakendati täielikult ringmajanduslikke põhimõtteid ja korvati üritusega tekitatud 78 tonni CO₂-heidet. Samuti said osalejad anda hääle mitmest projektist sellele, millele tuleks korvatus panus anda.

Rohelised hanked – kaasatud tarnijad

Rohelised hanked on üks põhivaldkondi, kus võetakse süstemaatilisel kasutusele keskkonnahoidlike tavasid. Interregi Läänemere piirkonna programm astus 400 osalejaga konverentsi ajal sammu standardsete keskkonnahoidlike toitlustuspakettide ostmisest kaugemale.

Need käsitlevad tavaliselt mahetoidu märgistust, kuid ei pööra tähelepanu näiteks kohalikele ja hooajalistele toodetele, ja seetõttu muudeti selle programmi raames hanketavasid, jagades toitlustuse väiksemateks osadeks (päevane ja öhtune). See võimaldas osaleda kohalike tarnijatega väiksematel ettevõtjatel. Lisaks vesteldi iga pakkumise teinud toitlustajaga, et hinnata ta individuaalset lähenemisviisi kestlikule toitlustamisele.

Teise näite tarnijate kaasamisest saab tuua Interregi Lõuna-Balti programmist, kus USB-mälupulga tarnijatel paluti loobuda ühest kilekihist oma pakendis.

Toidujäätmete vältimine toitlustamisel

Euroopa veebisaidi kohaselt visatakse Euroopas ära 20% inimestele toodetud toidust, mida on aastas kokku 88 miljonit tonni. Teadlikkus toidujäätmete teemal on endiselt väga vähene ja seepärast otsustati Interregi Kesk-Euroopa programmi alusel rahastatud projektis STREFOWA teha Kesk-Euroopa piirkondades selgitustööd toidujäätmete vähendamiseks.

Projektis väljendatakse selle eesmärgi omaenda eeskujul. Lisaks kõigil oma üritustel nulljäätmega toitlustuse kasutamisele korraldati STREFOWA käigus muuhulgas toidujäätmete teemal kohalikes kogukondades viis häkatoni (Austrias, Itaalias, Ungaris, Poolas ja Tšehhis), et suurendada teadlikkust ja leida veebipõhiseid lahendusi Kesk-Euroopas toidujäätmete vähendamise toetuseks.

Euroopa koostöö päevad ringmajanduslikuks

Interregi Eesti-Läti programm järgib oma projektiga „Green Public Events“ (Keskkonnahoidlikud avalikud üritused) arendatud keskkonnahoidlike ürituste suuniseid. Euroopa koostöö päevad aastal 2017, 2018 ja 2019 andsid võimaluse suurendada teadlikkust nendest suunistest ja neid ellu viia. Näiteks keskenduti erinevatele lähenemisviisidele, nagu jäätmete sortimine, kohalike toodete ja kraanivee kasutamine ning ringlussevõetud ja/või kestlikest materjalidest suveniiride jagamine.

Teavitustavade keskkonnahoidlikuks muutmise tavasid rakendati 2019. aasta kolmel Euroopa koostöö päeval Pihkvas, Salaspilsis ja Peterburis, mis korraldati Läti-Vene piiriülese programmi raames. Keskkonnaalaseid üritusi toetati korduvkasutatavate kingituste, suveniiride, nimekaartide, paelte, pliiaatsite ja muude kirjatarvetega.

Kõik need tavad näitavad, et programmid ja projektid on valmis seda jätkama. Tulemas on veel mitu algatust selgete suuniste loomiseks, mis aitaksid paremini teavitatud otsuseid teha. ■

Interregi 30 aasta tähistamine keskendub noortele

Interreg tähistab oma 30. aastapäeva ja valmistub järgmiseks programmitöö perioodiks ning sellega seoses soovib järgmiselt põlvkonnalt tähtsat tagasisidet selle kohta, kuidas neid kaasata territoriaalse koostöö parandamisele kogu Euroopas.

Viimased 30 aastat Euroopa projekti tuumikusse kuulunud Interreg on toetanud koostööd piirkondade vahel sellega, et on edendanud koostööd ja eemaldanud selle eest takistusi, et kodanikke tihedamalt kokku viia.

Interreg on oma aastapäeva tähistamisel keskendunud kolmele eraldi, kuid omavahel seotud teemale: „meil kõigil on naaber“, noored, ning roheline ja kliimaneutraalne Euroopa.

2018. aastal moodustasid noored vanuses 15–29 aastat 17% ELi rahvastikust. Olenemata soost, majanduslikust olukorrast, sotsiaalsest päritolust või vanusest on kõigil noortel vaja toimetulla sarnaste probleemidega, nagu nõrga tööturu ning õppe- ja koolitusvõimaluste puudusega.

Samuti ei ole noored immuunsed selliste teiste kriiside suhtes nagu kliimasoojenemine, ebakindlus ja laialdane usaldamatus riiklike institutsioonide vastu. Sellegipoolest ühendab neid igatsus parema tuleviku järele. EL tervikuna pakub neile tohutul võimalusi, eriti neile aina arvukamatele noortele, kes seavad töö või ajaviite otsinguil sammud teisele poole piiri.

Positiivsed ettevõtmised

Interreg toetab inimeste pendelrännet ühest liikmesriigist teise, aitab leida töökohti Euroopa piirialadel või väljaspool ELi ning pääseda ligi kodule lähimatele avalikele teenustele. Noorte liikuvuse toetamisel on tõesti otsustav tähtsus Euroopa kui teadmuspõhise majanduse positsiooni tugevdamiseks.

See edendab võrgustikke ja tegevusi, mis aitavad noortel ettevõtjatel oma oskusi arendada ja sellega nende rakendamata potentsiaali kasutada. See loob ka võimestava keskkonna nende uuenduslike mõtete elluviimiseks. Interreg õpetab noori liidus ja sellest väljaspool olema teadlik üleilmsest kliimasoojenemisest ja kohandama oma harjumusi kestlikumale eluviisile sobivaks. Interreg suurendab piiriülest usaldust ja kindlustunnet,

“*Interreg tagab kodanike ja noorte kaasamise meie maailmajao ülesehitamisele.*”

alustades ühiste avalike teenuste osutamist, mis on noortele kergesti kättesaadavad. Interregi Euroopa ja Maasi-Reini programmi vastavad projektid IEER ja Eur. Friends väljendavad mõnda nendest omadustest.

Õigesti tasakaalus

2020. aasta on Interregi jaoks murranguline. Tähistades meie saavutusi viimase 30 aasta jooksul, oleme samal ajal uueks programmitöö perioodiks valmistudes ka otsustaval teelahkmel. Interreg on avatud kogu liidu noorte uutele ja uuenduslikele mõtetele. Seda silmas pidades viis Euroopa Komisjon läbi suunatud küsitlusi ja veebipõhiseid arutelusid noorterühmadega, kes on seotud Euroopa territoriaalse (st ELi ja selle naaberriikide vahelise) koostöö valdkonnaga.

Nende mõttevahetuste tulemused on aluseks noorte manifestile parema territoriaalse koostöö eest Euroopas, mis esitati ELi ühtekuuluvuspoliitika ja reformide uuele volinikule Elisa Ferreirale ja Euroopa Liidu Nõukogu eesistujariigile Saksamaale 15. oktoobril Brüsselis Interregi iga-aastaselt üritusel.

Selle vastates ütles volinik Ferreira: „Interreg tagab kodanike ja noorte kaasamise meie maailmajao ülesehitamisele. Koostöö poliitika üksnes ei vaja kodanikuühiskonna häält tuleviku

kujundamiseks, vaid Interreg toetab jätkuvalt ka projekte, mis võimaldavad järgmisel põlvkonnal elada võimalustest pakutavas maailmajaos tänu tööhõive, ülikoolide vahetusprogrammide ja piiriäärsetel aladel kvaliteetsetele teenustele võrdse juurdepääsu edendamisele.

See manifest, mis on kättesaadav [regionaal- ja linnapoliitika peadirektoraadi veebisaidil](#), väljendab noorte mõtteid Interregi ja eriti selle kohta, kuidas viia see nende ootustega veel paremini vastavusse. See on peamiselt suunatud poliitikakujundajatele ELi, riiklikul, piirkondlikul ja kohalikul tasandil ning samuti Interregi korraldusasutustele ja toetust saavatele projektidele ning organisatsioonidele, kes on huvitatud ELi ühtekuuluvust ja eriti Interregi käsitleva poliitika kujundamisest, noortest, kodanike kaasamisest ja demokraatlikust osalemisest. ■

LISATEAVE

<https://europa.eu/!yB96wx>

«Interreg Volunteer Youth»

IVY tervitab enam kui 500 noore vabatahtliku liitumist territoriaalse koostööga

Interreg Volunteer Youth (IVY) on selle alguse algusest 2017. aasta märtsis alates kaasanud enam kui 500 vabatahtlikku. Sajad noored kogu Euroopas toetavad Interregi programme ja projekte, suurendades ELis ja selle naaberriikides teadlikkust territoriaalsest koostööst.

Samal ajal on IVY andnud väga paljudele noortele võimaluse tutvuda Euroopa projekti eesmärkide ja raskustega ning neid paremini mõista. Euroopa Komisjoni regionaal- ja linnapoliitika peadirektoraadi eestvedamisel elluviidavat algatust haldab Euroopa Piirialade Ühendus (AEBR) Euroopa solidaarsuskorpuse raames.

IVYga koostöös toetavad ja edendavad vabatahtlikud neid vastuvõtvaid Interregi programme ja projekte ning levitavad teavet nende saavutuste kohta.

Interregi Kreeka-Bulgaaria programmi raames elluviidava projekti „Environmental Management Enhancement by Youth-run SMEs“ (Keskkonnanjuhtimise täiustamine noorte juhitud VKEde poolt) vabatahtlik Myrto Vergou ütles: „Sain palju teadmisi Kreeka ja Bulgaaria piirkondade vaheliste suhete, meie

ühiste huvide ja selle kohta, kuidas saaksime üksteist aidata. Nüüd on mul selge pilt meie tugevatest ja nõrkadest külgedest ning ma looda, et suudan oma tööga sellest [...] teistele inimestele teada anda“.

Siiani on 41 Interregi programmi ja 165 Interregi projekti tervitanud vabatahtlike liitumist nendega, mis näitab selgelt IVY märkimisväärset mõju. IVY jätkab 2021. aastal oma tegevust, et võimaldada noortel osaleda Euroopa territoriaalses koostöös ning võimestada neid algatama solidaarsuse ja koostööalaseid ettevõtmisi.

Myrto Vergoul on selge pilt, kuidas piirkondadevahelisi suhteid võimalikult hästi kasutada.

IVY tegevus praktikas

Interregi vabatahtlikud on aastast 2019 saanud regionaal- ja linnapoliitika peadirektoraadi nimel korraldada üritusi teadlikkuse suurendamiseks ühtekuuluvuspoliitikast ehk nn kodanike kaasamise tegevusi (CEA). Vabatahtlikud on siiani korraldanud 23 sellist üritust, pakkudes kodanikele tegevusi ja kaasates kohaliku kogukonda, et teavitada inimesi sellest, kui palju kasu on neile toonud Euroopa regionaalpoliitika.

2019. aastal toimunud kaasamistegevuste raames koguti näiteks Püreneedes prügi, korraldati spordivõistlusi Naujoji Akmenė linnas Leedus, kanuusõite Venta jõel Lätis ja Leedus, kakaoteemaline õpikoda Guadeloupes, matku Grumsini metsas Saksamaal ja noorte õpikoda Sloveenias. Loodusesõbrad, spordifännid, lapsed ja šokolaadist vaimustatud inimesed – kõik said oma lemmiktegevuse kõrval teavet ühtekuuluvuspoliitika kohta.

Piiriülene solidaarsus

COVID-19 pandeemia mõjutas algatust IVY piiride sulgemise ja mõne riigi ulatuslike piirangute tõttu. Olukorrale reageerides lubas regionaal- ja linnapoliitika peadirektoraat koos AEBRiga veebipõhist vabatahtlikku tegevust neile, kes olid seda juba alustanud, ning peatas need, kes ei olnud seda veel alustanud, kui enamik riike rakendas rangeid meetmeid nakkuse leviku piiramiseks.

Vastuvõtvad organisatsioonid ja vabatahtlikud kooskõlastasid siiski sujuvalt oma tegevust ja tegid jätkuvalt koostööd ka piirangute ajal ning jätkasid liikuvusetappe kohe, kui ELis sai ohutult reisida.

Noorte tähtsuse tunnustamiseks territoriaalses koostöös kaasas Euroopa Komisjon IVY vabatahtlikke paljudele Interregi 30. aastapäevale pühendatud üritustele, kasutades nende kogemusi, et koguda teavet noorte eurooplaste soovide ja ootuste kohta seoses territoriaalse koostööga.

Sel eesmärgil korraldas regionaal- ja linnapoliitika peadirektoraat küsitluse, et koguda nende mõtteid Interregi edaspidise arendamise kohta, ja lisas selle tulemused manifestile, mis esitati Interregi iga-aastaselt koosolekul volinik Elisa Ferreirale.

Selle erakorralise jõupingutusega, mille tegi võimalikuks noorte pikaajaline ja viljakas kaasamine Interregi tegevusse tänu IVY-le, saadab Euroopa Komisjon järgmisele põlvkonnale tähtsa sõnumi: solidaarsus on ELi tuumaks ning seda väärtust tuleb hoida ja hinnata, et üheskoos meie tulevikku üles ehitada. ■

LISATEAVE

<https://www.interregyouth.com/>

Interregi 30. aastapäeva tähistamine Eesti-Läti piiril

Interregi Eesti-Läti programm toetas 2008. aastal esimest koostööprojekti nende kahe riigi vahel. Sellest ajast on 119 edukat koostööprojekti soodustanud piiriüleste heade partnerluste loomist ja naabritevahelist koostööd.

Koostöös keskenduti ettevõtluse arendamisele ja VKEde tootearendusele IT, toidu, puidu, farmaatsia, kosmose ja teistes sektorites. Tööjõu liikuvuse, keskkonnateadlikkuse, pärimusturismi ja väikeste jahisadamate arendamine on toonud kokku kümneid riiklikke ja munitsipaalasutusi, ettevõtjaid ja vabaühendusi.

Tähistades 2020. aastal Interregi 30. aastapäeva Eestis ja Lätis, oleme keskendunud naabritele, rohelistele teemadele ja noorte kaasamisele ning need kõik on lõimitud mitmeks ühisettevõtmiseks, mis esitavad mitmeid arvuga 30 seotud väljakutseid.

Kas olete kunagi proovinud vastata **30 küsimusele** Interregi, Eesti ja Läti kohta? Kas teadsite, et veebilehel keep.eu on kõige põhjalikum teavet kõigi Interregi projektide kohta? 2020. aasta

septembris suutsid Interregi 30. aastapäeva tähistamisele pühendatud veebiviktoriinile õigesti vastata vaid kõige kogenumad projektijuhid ja pühendunud programmide entusiastid.

30 km Interregi 30. aastapäevaks. Kas olete kunagi midagi tähistanud 30 km pikkuse matkaga? Septembris tähistasid koostööd ja nautisid loodust 50 eestlast ja lätlast, nende seas palju noori, kõndides Lätis Gauja rahvusparkis mööda Cēsise linna idapoolset serva rajatud ja spetsiaalselt Interregi 30. aastapäevale pühendatud matkarada.

30 puud Interregi 30. aastapäevaks. Kas olete kunagi tähistanud Interregi sünnipäeva ja Euroopa koostöö päeva Eesti-Läti piiril? Eesti-Läti programmi rakendajad tegid 19. septembril just seda, kui nad muutsid 30 puu istutamisega ELi kaksiklinnade Valga ja Valka vastrajatud ühiskeskuse rohelisemaks. ■

Küsitlus ajakohastab arusaamu ELi piiriülesest koostööst

Euroopa Komisjoni avaldatud piiriülese koostöö suure küsitluse tulemused näitavad tihedamat suhtlemist ja suuremat usaldust piiriäärsetes kogukondades.

Oresundi sild Taani ja Rootsi vahel.

Volinik Ferreira avaldas 15. oktoobril Euroopa Komisjoni ülesandel 2020. aasta veebruarist aprillini Gallup Internationali tehtud piiriülese koostöö suure küsitluse tulemused.

Küsitlus keskendus koostööle vähemalt kahe ELi liikmesriigi NUTS III piirialade ja/või ELi mittekuuluvate riikide vahel. See viidi läbi piirialadel, mis on hõlmatud Interregi piiriüleste koostööprogrammidega (CBC) ELi 27 liikmesriigis, Andorras, Liechtensteinis, Ühendkuningriigis, Norras ja Šveitsis.

Tegu on 2015. aastal läbi viidud esimese küsitluse järgena. Küsitlus käsitleb sama teemadevalikut: teadlikkus CBC-programmidest, piiriülene liikuvus, suhtumine naaberriikide kodanikesse (piiriülene kogemus) ja CBC-programmide takistused piirialadel.

Teadlikkus piiriüleste koostööprogrammidest

Teadlikkus ELi regionaalpoliitika alusel rahastatud piiriülesest tegevusest on 2015. aastast langenud 7 protsendipunkti (pp) võrra. Interregi CBC-programmidega hõlmatud piirialadel elavatest vastanutest oli vaid 24% kuulnud mingitest ELi rahastatud piiriülesest koostöötegevusest oma piirkonnas.

Interregi 54 programmi hulgas ulatus see teadlikkuse tase alates 51%-st (Sloveenia-Ungari) kuni kõigest 11%-ni (Leedu-Poola). Tulemus on kahtlemata pettumust valmistav, ehkki

see innustab Euroopa Komisjoni hoogustama edaspidi oma teavitustegevust koostöös CBC-programmidesse kaasatud riiklike ja piirkondlike ametiasutustega.

Piiriülene liikuvus

Piiriülene liikuvus on paranenud aastast 2015, ulatudes 56%-ni (+3 pp) ELi piiriäärsetes piirkondades elavatest kodanikest. Neist ELi piirialadel elavatest vastanutest on 79% reisinud vähemalt korra naaberriiki, mida on 3 protsendipunkti rohkem kui eelmises küsitluses. Piiriülese reisimise juures hinnatud kuuest erinevast põhjusest oli üldiselt ajaviite eesmärgil reisimine, sh turismireisid, (58%, +14 pp) vastanute arvates kõige tähtsam põhjus, millele järgnes reisimine kaupade ostmiseks või teenuste kasutamiseks (34%, +8 pp).

Viiendik (22%) on reisinud naaberriiki sõprade külastamiseks, 16% tegid seda töö või äri eesmärgil ja 15% pere külastamiseks. Kõige vähem tõenäoliselt reisisid vastanud partnerriiki avalike teenuste kasutamiseks (10%). Suurimad liikuvusmäärad mõõdeti Iirimaa-Ühendkuningriigi (PEACE) (81%, +4 pp) ja Austria-Saksamaa / Baieri liidumaa (76%, +2 pp) programmides. Vastanute osakaal, kes on käinud oma piirkonnas tegutseva Interregi CBC-programmiga hõlmatud riikides, on erinevatel põhjustel tõusnud aastast 2015. Konkreetsemalt on eelmise küsitlusega võrreldes kõige enam suurenenud reisimine ajaviite eesmärgil, sealhulgas turism (+14 pp), millele järgneb reisimine kaupade ostmiseks ja teenuste kasutamiseks (+8 pp).

Suhtumine naaberriikide kodanikesse on üldiselt positiivsem

2015. aastal mõõdetud positiivne suhtumine naaberriikide kodanikesse leidis kinnitust ka 2020. aastal. Valdav enamik ELi piirialade elanikest tunneks end mugavalt, kui Interregi CBC-programmiga hõlmatud teise riigi kodanik oleks ta naaber (91%), töökaaslane (89%), pereliige (88%) või ülemus (82%). Kõik need osakaalud on tõusnud üsna vähe (1 või 2 pp võrra), kuid 2015. aasta baasnäitaja oli väga kõrge. Lisaks on vastanutest kaks kolmandikku (66%) nõus, et enamikku inimestest võib usaldada – 19% oli sellega kindlalt nõus ja 47% mingil määral nõus. See näitab vähest kasvu (+5 pp) teiste inimeste üldises usaldamises võrreldes eelmise küsitlusega.

Suuri erinevusi võib täheldada programmi tasandi tulemustes, sealjuures võis sotsiaalse usalduse suurimat määra täheldada Põhjamaid hõlmanud programmides: Rootsi-Norra (89%), Rootsi-Taani-Norra (87%), CB028 Rootsi-Soome-Norra (86%) ja CB032 Rootsi-Soome-Norra (84%). Seevastu vähem kui pooled vastanutest on sellega nõus järgmistes programmides: Kreeka-Küpros, Slovakkia-Ungari ja Slovakkia-Tšehhi (kõik 44%), Kreeka-Bulgaaria (45%) ja Sloveenia-Ungari (48%).

Piiriülese koostöö takistused

Nagu ka eelmises küsitluses, peavad vastanud tõenäolisemalt piirialal elamist võimaluseks (38%), mitte takistuseks (3%). Uuritud kuuest võimalikust takistusest on piiriülese koostöö kõige sagedamini nimetatud takistused endiselt keele erinevused (52%) ning õigus- ja haldusalased erinevused (44%). Võrreldes eelmise küsitlusega on need osakaalud siiski vähenenud (vastavalt 5 pp ja 2 pp võrra). Kolmandaks leiab 41% vastanutest, et sotsiaalsed ja majanduslikud erinevused kujutavad endast probleemi enda ja partnerriigi (-riikide) koostöö seisukohalt, mis on 5 protsendipunkti vähem kui eelmises küsitluses. Neljas põhjus, mida nimetas umbes kolmandik vastanutest (32%), on kultuurilised erinevused (samal tasemel kui 2015. aastal).

PIIRIÜLESE KOOSTÖÖ TAKISTUSED

Keele erinevused: **52%**

Õiguslikud ja halduslikud erinevused: **44%**

Sotsiaalsed ja majanduslikud erinevused: **41%**

Kultuurilised erinevused: **32%**

Juurdepääsetavus: **30%**

Lõpetuseks leidsid vähem kui kolm vastanut kümnest (30%), et juurdepääsetavus (nt geograafilised takistused või transportitaristu) kujutab endast takistust enda ja partnerriigi (-riikide) vahelisele koostööle. Nende hulk on jäänud samaks kui eelmises küsitluses. ■

LISATEAVE

<https://europa.eu/!cW77bW>

Aadria ja Joonia mere piirkond

Tõeline eeskuju Euroopas ja kaugemalgi

ELi Aadria ja Joonia mere piirkonna strateegia (EUSAIR) eesistujariigi iga-aastane vahetumine annab kõigile üheksast osalevast riigist järjekorras võimaluse prioriteete ja edasist tegevust suunata.

1. juunil 2020 eesistumise Serbialt üle võtnud Sloveenia kavatses edukalt hõlmata EUSAIRi suurprojekte ja muuta selle keskkonnahoidlikumaks, et sellest saaks kestlik, konkurentsivõimeline ja sotsiaalselt kaasav majanduslik makropiirkond.

Sloveenia on alates 1. juunist 2020 kuni 31. maini 2021 ELi Aadria ja Joonia mere piirkonna strateegia (EUSAIR) eesistuja. Mul on väga hea meel, et viimastel aastatel oleme oma kolleegide ja partneritega selle piirkonna erinevatest institutsioonidest suutnud edukalt moodustada eeskujuliku partnerluse, mis soodustab usalduse suurendamist selles põnevas Euroopa osas.

Praegu on eriti tähtis seda usaldust hoida. Ehkki oleme kõik COVID-19 pandeemia tõttu kannatanud, oleme saanud ka väga tähtsa õppetunni – me saame võita ainult koostööd tehes.

Tegime juhatusega väga edukalt algust EUSAIRi suurprojektide ülevõtmisega aastateks 2021–2027. See on väga tähtis, et kõik sidusrühmad oleksid koos nõus Euroopa struktuuri- ja

investeeringufondide ning IPA III strateegilise raamistiku kaudu toetatavate makropiirkondlike prioriteetidega, mis on kavas lisada järgnevalele programmitöö dokumentidele.

Sellele juba 2018. aasta Catania deklaratsioonis sätestatud eesmärgile jõuti lõpuks 12. EUSAIRi juhatuse koosolekul, mis toimus 10. juunil 2020. Pärast EUSAIRi juhtimisstruktuuri ja eriti nelja valdkondliku juhtrühma kaheaastast intensiivset tööd võeti vastu makropiirkondlike prioriteetide lõplik loetelu.

Meie kolleege kõigis EUSAIRi riikides, Euroopa Komisjoni ühtekuuluvuspoliitika ja reformide volinikku Elisa Ferreirat ning naabruspoliitika ja laienemise volinikku Olivér Várhelyi't on juba teavitatud sellest laialdasest projektide loetelust. Ühiselt kokulepitud makropiirkondlikud prioriteetsed meetmed on ühed neist ettevõtmistest, milles me peaksime tegema kõikvõimalikke jõupingutusi, et hoolimata praegusest kriisist tagada poliitiline, majanduslik, õiguslik ja finantsalane lähenemine.

Roheline kokulepe tähelepanu keskmes

Aastatel 2020–2021 Sloveenia eesistujariigiks olemise keskne põhimõte on EUSAIRi keskkonnahoidlikumaks muutmine. Siin on kokkuvõtlikult esitatud Sloveenia neli peamist argumenti selle strateegilise otsuse tegemisel.

Roheline kokulepe on ELi järgmise mitmeaastase finantsraamistiku üks prioriteete.

EUSAIRis vastutab Sloveenia koos Bosnia ja Hertsegoviinaga keskkonna kvaliteedi samba kooskõlastamise eest.

Aastast 2004 Euroopa Liitu kuuluv Sloveenia on alati vankumatult toetanud ELi laienemist Euroopa kaguosas. Usume kindlalt, et selles protsessis on keskkonnastandardid sama tähtsad kui majanduslikud ja demokraatiaalased standardid.

Pealegi saab COVID-19 järgne taastumine meie maailmajaos ja kogu maailmas toimuda vaid keskkonnahoidlikult. Me elame imekaunis piirkonnas maalilise ranniku ja sisemaaga. Praegusel ajal on solidaarsus ning tõhus mitmepoolne ja piirkondlik koostöö aina tähtsamad ning meie Aadria ja Joonia mere piirkond võib olla tõeline eeskuju Euroopas ja kaugemal.

Viimastel kuudel oleme osalevate riikide konsensuse alusel suutnud määrata kindlaks konkreetsete projektiettepanekute teemad ja luua eeldused meie piirkonna tulevikuga seotud

põhiprobleemide ületamiseks, mis puudutavad meremajanduse kasvu, ühenduvust, keskkonda ja turismi.

Oleme võtnud kindlalt nõuks koguda kokku piirkonna teadmised ja uuendused. See on meie ajend ja suunanäitaja. Aadria ja Joonia mere piirkond saab olla vastupanuvõimeline ainult siis, kui seal elavad inimesed on tugevad ja ühendatud. ■

Anže Logar

Sloveenia Vabariigi välisminister

Soolabasseinid Sloveenia Sečovlje Salina looduspargis tähistavad sajanditevanust traditsiooni.

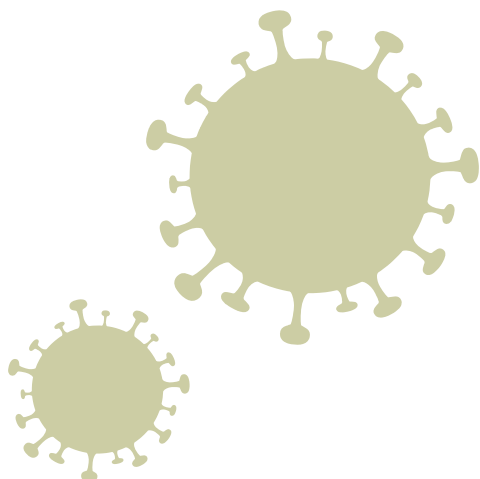
VKEde rahastamine rohe- ja digiüleminekul COVID-19-järgselt

Elame praegu tormilisel ajal, mil peame toime tulema enneolematu tervisealase, sotsiaalse ja majanduskriisiga. See tabas raskelt väikseid ja keskmise suurusega ettevõtteid. Koos liikmesriikidega reageeris Euroopa Komisjon nendele uutele vajadustele väga paindlikult, kohandades ELi õigusakte ja hõlbustades Euroopa ettevõtete rahastamist, et aidata neil ellu jääda.

Selge, et taastumiseks ning tugeva ja kaasava majanduse saavutamiseks tuleb meil majandus kiiresti uuesti kasvama panna. Ilmselt peame ka saama tugevamaks, vastupanuvõimelisemaks ja kaasavamaks ühiskonnaks. Proovikiviks on see, kuidas kujundada majanduskasvu toetamiseks kohandatud praktilist ja finantstoetust rohe- ja digiülemineku kaksikeesmärgi kohaselt, et alustada uuesti kõigi ELi riikide lähenemist.

Eesmärk on investeerida ettevõtetesse, et aidata neil kasvada ja luua ühiväärtust. ELi fondide eesmärk on toetada ettevõtteid sotsiaalsetele probleemidele uuenduslike lahenduste rakendamisel, mis vastaksid ka jõukuse ja ärieesmärkidele.

Mõned ettevõtted on proovinud piiri eesmärkide ja kasumi vahel, et toimida õigesti ja samal ajal rajada äriine alus selle täideviimiseks. Sotsiaalsed eesmärgid võivad täita nii avaliku sektori kui ka eraettevõtteid, saavutades samal ajal maksimaalse kasumi. Äriotsused mõjutavad töotajaid, kliente, tarnijaid, kogukonda ja keskkonda. Ettevõtjatel peab olema aktiivne roll rohe- ja digiüleminekul.

“Finantsinstrumentide ja toetuste kombineerimisel on võimalik rakendada mõlema vahendi eeliseid ning sellest võib saada väga tulemuslik rohe- ja digiülemineku rahastamismehhanism.”

Katerina Fortun, regionaal- ja linnapoliitika peadirektoraadi poliitikaanalüütik

Ambitsioonid ja innovatsioon

Praegusel kriisiajal vajavad ettevõtjad veelgi enam turvalisust ning praktilist ja finantstoetust. Praegune olukord annab meile ka võimaluse ettevõtete tegutsemisviise ümber kujundada. ELi rahastamise eesmärk on ettevõtjaid motiveerida ja toetada, et nad rakendaksid veel ambitsioonikamaid muudatusi ja uuenduslikke ärimudeleid, mis annavad maksimaalset kasumit ja loovad ühisväärtust. Mis on siis parim vahend selle saavutamiseks – laenud või toetused?

Ühelt poolt annavad finantsinstrumentid, nagu laenud, garantiid ja aktsiakapital, võimaluse avaliku ja erasektori koostöök, sillutades teed sellele, et katalüüsida erakapitali tulemuslikke investeeringuid tegema. Finantsnõuded on ranged ja riigivõlad on COVID-19 kriisiga tegelemisel jõudnud rekordilisele tasemele. Avaliku sektori rahast ei pruugi piisata. ELi fondide finantsinstrumentid võivad käivitada erainvesteeringuid investoritega riski jagamise tulemusel, et suurendada ettevõtete rahastamist.

Teisalt on VKEd raskemalt kannatada saanud. ELi toetused võivad pakkuda vajalikku toetust taastumisele ja uute ärimudelite rakendamisele sellisel ebakindlal ajal.

Kui need kaks poolt kokku panna, võime luua uusi võimalusi. Finantsinstrumentide ja toetuste kombineerimisel on võimalik rakendada mõlema vahendi eeliseid ning sellest võib saada väga tulemuslik rohe- ja digiülemineku rahastamismehhanism.

Majanduskasvu saavutamine

Ettevõtjad võivad sellist praktilist toetust vajada ka siis, kui nad kohandavad ärimudeleid head tehes edu saavutamisele. Nõustamine, abistamine ja suutlikkuse suurendamine on edukate rahastamisvahendite otsustava tähtsusega osad, et veelgi suurendada rahastamise tõhusust ja tulemuslikkust.

Toetustega ühendades saavad need rahastamisvahendid pakku kohandatud praktilist ja finantstoetust taastumise ja kasvu saavutamiseks rohe- ja digiülemineku kaksikeesmärkide kohaselt. Eesmärgile pühendunud ettevõtjad on peamised panustajad majandusse, mis töötab inimeste heaks ning pakub töökohti, majanduskasvu ja investeeringuid.

Kujundades ümber ettevõtete toimimisviisi, saame aidata lahendada meie aja suuri probleeme. Meil on suutlikkus, tehnoloogia ja ressursid tugeva ja vastupanuvõimelise ühiskonna rajamiseks ning sealjuures majanduskasvu saavutamiseks. ■

Läti on teel teadmuspõhise majanduse ja kaasava majanduskasvu suunas.

Põhja-Euroopas Läänemere piirkonnas asuv Läti on riik, mis on uhke oma rikkaliku kultuuripärandi ja kauni looduse üle. Alates liitumisest Euroopa Liiduga 2004. aastal on ühtekuuluvuspoliitika raames rahastamine olnud riigi majanduslikus ja sotsiaalses arengus otsustava tähtsusega.

Kolme Balti riigi hulka kuuluv Läti sai iseseisvaks 18. novembril 1918. Sellel on põhjas ühine piir Eesti, idas Venemaa, kagus Valgevene ja lõunas Leeduga. Läänes uhuvad selle rannikut Läänemereained ja põhjas asub Riia laht.

Lätis on ligi kaks miljonit elanikku ja sealne ametlik keel on läti keel, mis on üks vanemaid Euroopa keeli.

Piirkondlikud erinevused ja suuremad raskused

Hoolimata raskest finantskriisist aastatel 2007–2009 ja selle tagajärgedest on Läti majandus viimased kümme aastat stabiilselt kasvanud. 2019. aastal ulatus Läti SKP inimese kohta ostujõu pariteedi alusel 69%-ni ELi keskmisest, samas kui 2008. aastal oli see 60%.

Kuigi Läti kuulub Majanduskoostöö ja Arengu Organisatsiooni (OECD) suurimate piirkondliku arengutaseme erinevustega riikide hulka, on viimastel aastakümnetel täheldatud kõige kiiremat arengut naaberpiirkondades väljaspool Riia.

2016. aastal oli Riia planeerimispiirkonna SKP inimese kohta 17 213 eurot (135% riigi keskmisest SKPst inimese kohta), Kurzemes oli see 74%, Vidzemes 66%, Zemgales 63% ja Latgales 51%. Sarnaseid piirkondlikke erinevusi on ka ettevõtluses, tööhõives ja sissetulekute tasemes ning samuti tervishoiu, sotsiaalteenuste ja kvaliteetse hariduse kättesaadavuses.

Viimase kümne aastaga on riigi elanikkond pidevalt vähenenud keskmiselt 1% aastas, eriti tööealine elanikkond, seoses rändega teistesse ELi riikidesse ja madala sündimusega. See suundumus avaldab suurt survet kasvupotentsiaalile, tööjõuturule ja riigi võimekusele rahastada ja säilitada avalikke taristuid ja teenuseid.

Sissetulekute ebavõrdsus on Lätis üks ELi suurimaid. Vaesuse ohus on peamiselt pensionärid, puuetega inimesed, üksikvanemaga ja suurpered ning pikaajalised töötud.

COVID-19 kriisi mõju

Hiljutine pandeemia oli proovikivi Läti ühiskonnale ja ELi vahendite mahule. Koroonaviiruse pandeemia ajal kehtestatud piirangutest tingitud majanduskriis mõjutab märkimisväärselt Läti majandust ja ühiskonda. Praegu on seda raske prognoosida, sest pandeemia areng ja edaspidine potentsiaalne mõju üleilmsele, ELi ja Läti majandusele ei ole veel selge. Kriis toob

kaasa rahvusvahelise turu ümberstruktureerimise ja kohaliku majandusstruktuuri muudatusi, mis võivad pakkuda ka võimalusi Läti majanduse arendamiseks.

Hoolimata COVID-19 ajal tekkinud raskustest on ELi vahendite investeeringud Läti majandusse jäänud 2020. aastal samaks. Seetõttu langeb Läti SKP ajakohastatud makromajanduslike prognooside kohaselt 2019. aastaga võrreldes 7%, samas kui ELi vahendite investeeringute panus jääb 1,2 protsendipunkti juurde (ilma selliste investeeringuteta langeks riigi SKP 8,2%).

Käesoleva aasta juulis kiitis Euroopa Komisjon heaks Läti esitatud rakenduskava muudatuseettepanekud, millega kavandati ELi vahendite ümbersuunamist COVID-19 tagajärgede leevendamiseks. Muudatused nägid ette 386 miljoni euro suuruses summas ELi vahendite eraldamise majanduse taastamismeetmetele – kiiresti rakendatavatele projektidele.

Esmajärjekorras on vahendeid eraldatud tervishoiusüsteemi suutlikkuse suurendamiseks, pakkudes kiireloomulisi investeeringuid infektoloogia ja psühhiaatria alal. Need on ette nähtud ka ettevõtete toetuseks, pakkudes käibevahendeid eksportivatele ja tootmisettevõtetele, tootmisprotsesside moderniseerimiseks ja majanduse tugevdamiseks. Lisaks on investeeringuid suunatud sotsiaal-majandusliku mõju leevendamiseks, investeerides tööhõive meetmetesse ja erinevatesse taristuprojektidesse. ■

Põhja-Euroopas asuva Läti pindala on üle 64 559 km². Riik on uhke oma enam kui 12 000 jõe ja 2256 järve üle, olles magevee varude poolest Euroopas 4. kohal. Suurem osa territooriumist on kaetud viljakate madalikega. Kogu pindalast on 29% pühendatud põllumajandusele ja väiketaludele ning 56% on kaetud metsadega. Läti rahvaarv oli 2019. aastal 1 919 968, kuid see kahaneb umbes 1% aastas, eriti tööealiste elanike arv.

Majandus

2018. aastal jätkus tugev majanduskasv, kui see tõusis investeeringute ja eratarbimise toel üle 4%. Inflatsioon (2,6%) jäi samaks nagu 2017. aastal. 2020. aastal prognoositakse majanduse 7% langust ja seejärel 2021. aastal üsna kiiret taastumist (EÜ kevadine majandusprognoos).

Läti on üks ELi vahenditest kõige suuremat kasu saavatest riikidest. Investeeringuid suunatakse teadustegevusse, tehnoloogia arendamisse ja uuendustegevusse, ettevõtete konkurentsivõime tõstmise, kestlikku transporti, tööhõivesse ja liikuvusse. Toetust saadakse ka maksuhalduse ja tervishoiu parandamiseks ning kapitaliturgude arendamiseks.

Ehkki Läti hakkab ELi keskmisele elatustasemele järele jõudma, valitseb pealinna ja teiste piirkondade vahel endiselt suur majanduslik ebavõrdsus. Riia ja selle ümbruse arvele langeb üle poole Läti SKPst, kuid muud piirkonnad on vaesemad ja aeglasema majanduskasvuga.

Väikesed riiklikud kulutused tervishoiule ja ebatervislikud eluviisid on elanikkonna kehva tervise peamised põhjused. Täiendav riiklik rahastamine on mõnes piirkonnas tervishoiuteenuseid parandanud. Riik on oma 2020. aastaks püstitatud taastuenergia eesmärgi täitmisele lähedal, kuid energiatõhusust tuleb veel parandada.

Tööjõuturg

Töötuse määr langes 2018. aastal 7,4%-ni, kui tugev majandus tõmbas rohkem inimesi tööturule. See aitas korvata tööealise elanikkonna kahanemist. 2020. aasta kesksuvel kasvas see COVID-19 kriisi tagajärjel 9%-ni, kuid augustis ja septembris hakkas olukord veidi paranema.

Üldiselt on tööturu näitajad positiivsed, kuid töölevõtutingimused erinevad piirkondade ja oskuste taseme lõikes ning töötus on Riiast kõige kaugemal asuvates piirkondades oluli-

selt suurem. Tööjõupuudust tuntakse peamiselt teaduse, tehnoloogia, tehnika ja matemaatikaga seotud sektorites, sealhulgas IKTs, ja tervishoius.

Haridus, teadus- ja uuendustegevus

Läti investeerib suhteliselt suure osa oma SKPst haridusse (2017. aastal 5,5%, samas kui ELi keskmine oli 4,7%). Juurdepääs kvaliteetsele haridusele ei ole siiski võrdne, sest suuremate keskkoolide õpilased saavad parema hariduse kui väikeste maakoolide õpilased.

Riik investeerib väga vähe teadus- ja arendustegevusse – 2017. aastal oli selle osakaal 0,51% SKPst (ELi keskmine oli 2,1%), mis on üks madalamaid ELis. Valitsus kavatseb siiski tõsta selle 2020. aastaks 1,5%-ni SKPst.

Läti on uuenduslikkusest keskmine ja selle tugev külg on IKT-taristud. Digioskuste poolest jäädakse ELi keskmisele siiski alla, kusjuures 52% elanikest on digioskusteta.

Kaubandus

Ekspordi tulemused olid 2018. aastal head, kasvades umbes 3,6%. Kõige märkimisväärsemad ekspordiartiklid on masinad, mehaanika- ja elektriseadmed ning puittooted. Enamik Läti tootjaid on koondunud madala tehnoloogiatasemega tööstusaladele, kus on uuendusteks vähe väljavaateid. Tootlikkuse kasv jõudis 2017. aastal 4,7%-ni, millega Läti on ELi parimate riikide seas.

Digitaalne ühtne turg

Ehkki Läti on olnud ELis valguskaablite ja 4G-võrkude arendamisel esirinnas, on endiselt probleemiks linna- ja maapiirkondade digilõhe ületamine lairiba-püsivõrgu katvuse seisukohalt.

Digiteenuste kasutamine on laialdaselt levinud ja hakkab vähehaaval paranema, kuid puudus on pädevatest IT-spetsialistidest.

Aina rohkem lätlasti kasutab veebiteenuseid, nagu interneti-panku ja e-valitsust, ning oluliselt paranenud avaliku sektori digiteenuseid. Kodanike digioskused peavad siiski paranema, kui Läti tahab saada kasu kaasavast tööturust, tõsta ettevõtete tootlikkust ja suurendada digitehnoloogia lõimitust. ■

Targad investee- ringud kiirema majanduskasvu heaks

Läti Vabariigi rahandusminister Jānis Reirs mõtiskleb Läti kogemuste üle ELi vahendite rakendamisel ja annab ülevaate riigi eesmärkidest järgmisel programmitöö perioodil.

Kui edukas on Läti siiani olnud ELi vahendite rakendamisel?

Aastatel 2004–2018 sai Läti ELi eelarvest 11,77 miljardit eurot, Läti enda panus oli samal ajal 3,098 miljardit eurot. ELiga liitumisest alates on vahe Läti SKP ja ELi keskmise vahel märkimisväärselt vähenenud. ELi vahendite panus SKP kasvu on keskmiselt 1–1,5% aastas, mis teeb Lätist ühe kõige edukamatest ELi riikidest.

Praegusel programmitöö perioodil saadaval olevad ELi vahendid 4,4 miljardi euro suuruses summas on Läti majanduse kasvuks väga tähtsad ning neil on hindamatu väärtus SKP ja tööhõive kasvatamisel. Sellel ajavahemikul on põhiohk tarkade ja põhjendatud investeeringute tegemisel, et tagada nende tulemuslikkus, kestlikkus ja kulutõhusus.

Märkimisväärne on see, et 2019. aastal tehtud üldine elanikkonna uuring näitas, et 73% vastanutest pidas ELi vahendite Lätisse investeerimist üldiselt edukaks. Seda oli rohkem kui üheski teises küsitluses pärast Läti ELiga liitumist.

Sellegipoolest on Läti senisest märkimisväärselt majanduskasvust hoolimata üks ELi vähem jõukatest liikmesriikidest, mille ELi inimese kohta on vaid 67% ELi keskmisest. Lisaks on Latgales ja teistes pealinnast kaugel asuvates piirkondades suur elanike äravool ja sealne SKP inimese kohta on märkimisväärselt madalam.

Kuidas tuleb Läti toime COVID-19 pandeemiaga?

Pandeemia ajal on meie ette kerkinud uued probleemid ja tekkinud väga muutuv keskkond. See uus reaalsus on siiski ava-

nud meile uusi võimalusi oma majandust ümber korraldada ja tegeliku eluga kohandada.

Siiani on Läti COVID-19 levikut edukalt piiranud, mis tähendab, et meie majandustegevuses on vähem takistusi. Võrreldes eelmise kriisiga on seekord Lätil juurdepääs ELi vahenditele ning me saame teha avaliku sektori investee- ringuid, et hõlbustada majanduse taastumist ja ühiskonna kohanemist uue olukorraga.

Tähtis on rõhutada, et hoolimata COVID-19 puhangust on 2020. aastal ELi vahendite rakendamismäär jäänud varasemale tasemele, mis avaldab positiivset mõju riigi majanduslikule stabiilsusele.

“Peame mõtlema rahastamisvahendite laialdasemale kasutamisele, tagades investeeringute suunamise elujõulistesse projektidesse, mis võimaldavad säästa kulusid ja saada tulu.”

Võttes arvesse asjaolu, et Läti piirkondliku arengutaseme erinevused on OECD riikidest kolme suurima hulgas, kuidas te kavatsete neid järgmisel programmitöö perioodil vähendada?

Et tagada piirkondade kestlik ja tasakaalustatud areng, vajame lõimitud investeeringuid, mis võimaldavad igale konkreetsele paikkonnale ja kohalikule olukorrale kohandatud lahendustega arendada teenuseid ja asjakohast taristut ning parandada elukvaliteeti ja ärikeskkonda.

Kultuur on põhiline kohaliku arengu edendamiseks ja töökohtade loomiseks ning ekspordi ja sissetulekute tagamiseks, sest see tõmbab ligi nii kohalikke inimesi kui ka turiste. Läti piirkondade kultuuri- ja ajaloopärandi mitmekesisus ning kasutatavad taristud võimaldavad meil pakuda erinevat sisu ja ärivõimalusi.

Piirkondliku arengu probleemide lahendamiseks suuname ELi toetuse lõimitud arengustrateegiatega rakendamisele. Meie põhieesmärk on arendada tugitaristut, mida omavalitsused vajavad ettevõtlus- ja kultuuriteenuste osutamiseks, tagades kultuuripärandi säilimise ja kaitse.

Toetusi nähakse ette ka avalike teenuste täiustamiseks, võttes arvesse elanike arvu muutusi ja rakendades nutikaid lahendusi omavalitsuste töö tõhustamiseks. Samuti tahame tugevdada nende suutlikkust, kes tegelevad kohaliku piirkonna arendamise, haldusmenetluste ja avaliku ruumi täiustamisega.

Mis on Läti suurimad probleemid süsinikuneutraalse majanduse, puhta energia ja kestliku transpordi alal?

2017. aastal langes transpordi arvele 41% kasvuhoonegaaside koguheitest Lätis. 2050. aastaks kliimanetraalsuse saavutamise pikaajalise eesmärgi kohaselt tuleks 2030. aastaks vähendada heitkogustega kauplemise süsteemi väliste kasvuhoonegaaside heidet 6% võrreldes aastaga 2005. Arendada tuleks kestlikke ja uuenduslikke transpordilahendusi ning teha kättesaadavaks taskuhasemaid ja kliimasõbralikumaid alternatiivseid liikumisviise.

Euroopa roheline kokkuleppe üks eesmärk on pakkuda tugevaid stiimuleid mitmeliigilisele transpordile, et suurendada süsteemi tõhusust. Ummikute ja saaste vähendamiseks, eriti linnapiirkondades,

tuleb arendada mitmeliigilise transpordi sõlmpunkte ja jalgrattataristut.

Lätis on tähtis arendada ka ühistranspordi süsteemi, kusjuures raudtee on selles kesksel kohal, tagada raudteevõrgu järkjärguline elektrifitseerimine ja juba elektrifitseeritud osade moderniseerimine.

Mida loodab Läti saavutada 2021.–2027. aasta programmitöö perioodil?

Järgmisel programmitöö perioodil keskendub Läti reformidele ja investeeringutele, mis suurendaksid majanduse tootlikkust ja ettevõtete konkurentsivõimet, liikudes teadmuspõhise majanduse suunas. See võimaldab Läti ettevõtjatel uute toodete ja teenuste arendamisega rohe- ja digiüleminekust kasu saada. Meie eesmärk on tagada, et majanduskasv jõuaks Läti kõigi piirkondade ja elanikeni.

Võttes arvesse demograafilisi ja tööturu suundumusi, on veel rohkem arenenud maadele järele jõudmine võimalik ainult juhul, kui tootlikkus tõuseb märkimisväärselt. Seetõttu tuleks ettevõtlust ja kõiki teisi majandussektoreid toetavaid investeeringuid vaadelda läbi tootlikkuse prisma. Peame mõtlema rahastamisva-

hendite laialdasemale kasutamisele, tagades investeeringute suunamise elujõulistesse projektidesse, mis võimaldavad säästa kulusid ja saada tulu.

Läti riikliku arengukava (2021–2027) juhtlause on „avaliku käitumise muutus on tee arenemise suunas“, mis tähendab, et arenguteelt üldise heaolu suunas tuleb eemaldada veel palju tõkkeid. Need on seotud meie suhtumise, käitumise ja mõtteviisiga, mis peavad muutuma keskkonna, töö, hariduse ja teiste inimestega suhtlemise poolest.

Riikliku arengukava kohaselt on Läti seadnud järgmiseks programmitöö perioodiks viis põhieesmärki, mis vastavad täielikult ühiste ühtekuuluvuspoliitika eesmärkidele:

arukam Euroopa – majanduse uuenduslik ja arukas ümberkujundamine, suurendades teadusvõimekust, arendades oskusi ning toetades ettevõtteid ja digitaliseerimist;

rohelisem Euroopa – kliimaneutraalsus, kliimamuutusega kohanemine ja keskkonnakaitse;

paremini ühendatud Euroopa – arendades turvalist, kestlikku ja juurdepääsetavat transporti ning täiustades digitaalühendusi;

sotsiaalsem Euroopa – võrdsed võimalused ja juurdepääs haridusele, tervishoiule ja tööturule, õiglased töötingimused, sotsiaalkaitse ja kaasatus;

kodanikele lähemal asuv Euroopa – kestlik ja lõimitud piirkondlik areng.

Kuidas saate tagada, et Läti piirkonnad ja linnad saaksid teha tihedat koostööd oma erinevate arengustrateegiate ja prioriteetide lõikes?

Samuti tuleb rõhutada, et kõigi eespool nimetatud eesmärkide täitmiseks ja parimate lahenduste leidmiseks tuleb kaasa võtta ühiskond. Kava koostamisele on aktiivselt kaasa aidanud meie tööturu osapooled ja koostööpartnerid. Üldsuse laialdane osalemine investeeringute kavandamisel suurendab usaldust ja tagab, et meie partnerid tegutseksid aktiivselt ka projekti rakendamise käigus. Meie prioriteet on luua tihe koostöö Läti kõigi piirkondade ja linnade vahel, rakendades erinevatel territoriaalsetel strateegiatel põhinevat lõimitud lähenemisviisi.

Üks põhitegur tootlikkuse suurendamisel on arukas uuendustegevus teadlaste ja tööstuse tiheda koostöö kaudu. Tänu ühtekuuluvuspoliitika raames saadud rahastamisele on Lätis loodud tõhusaid vahendeid uuendustegevuse ja tootlik-

kuse edendamiseks. Käitumise muutmine on tähtis ka teaduses ja uuendustegevuses, et teadlased ja tööstus saaksid koostöötoime loomisel käsikäes tegutseda.

Edasine majanduskasv ja parem elatus-tase sõltub meie võimest luua kiiresti muutuv keskkonnas uus teadmuspõhine konkurentsieelis. Seda saab saavutada tootlikkuse suurendamisega, tehes investeeringuid inimkapitali, teadus- ja uuendustegevusse ning võttes kasutusse uusi digitehnoloogiaid.

Uue konkurentsieelise rajamisel on otsustavaks teguriks ettevõtete ärimudeli muutmine, loobumine lühiajalise kasumi püüdmisest pikaajalise tootlikkuse nimel, mis toob kaasa kestliku kasumlikkuse.

Eli vahendid on juba aidanud soodustada sobiva ökosüsteemi ja koostööplatvormide teket teadlastele ja tööstusele, mis võimaldab Läti ettevõtjatel arendada ainulaadseid tooteid, millel on suur lisandväärtuse potentsiaal. ■

Ministry of Finance of the Republic of Latvia

ELI RAHASTATUD PROJEKTID AITAVAD LÄTIL ARENDADA TEADMUSPÕHIST MAJANDUST

LÄTI ÜLIKOOLI TEADUSHOONE

Investeeringute kogusumma: 12 231 500 eurot
ERFi kaasrahastus: 10 396 840 eurot

Läti Ülikool viis edukalt lõpule teadushoone ehituse selle akadeemilisse keskusse Riia Tornakalnsi linnaosas, luues kõige tänapäevasema õppe- ja teaduskeskuse Lätis. See võimaldab ülikoolil koondada ühte kohta füüsika, meditsiini ja loodusteaduste õppe- ja teadustegevuse, mis soodustab koostöötööd õppimise ja teadustöö vahel ning tagab ressursitõhususe.

Suure energiatõhususega arukas hoones on tiptasemel seadmetega varustatud 78 teaduslikku ja õppelaborit. Tänapäevane töökeskkond aitab tõmmata ligi noori andekaid teadlasi tööle kohalikesse teadusasutustesse ning välisriiklaste ja -eksperthe teadustööle. Hoones on ruumi kuni 2000 üliõpilasele ning 450 töökohta akadeemilistele ja teadustöötajatele.

Akadeemilise keskuse esimene õppe- ja teadushoone oli loodushoone, mis avati 2015. aastal. Ülikool kavatses keskuse arendamiseks ehitada ja varustada 2022. aastaks ka suurima kolmanda hoone. Kokku tuleb sinna neli õppe- ja teadushoonet: loodushoone (loodus- ja bioteadused), teadushoone (füüsika ja meditsiin), tähehoone (sotsiaal- ja humanitaarteadused) ning tehnoloogiahoone.

See projekt on üks Läti parimaid näiteid struktuurifondide edukast rakendamisest hariduse ja teaduse alal.

<https://www.akademiskaiscentrs.lu.lv/en/>

LAFIVENTS – TEHISINTELLEKT SUURENDAB HOONETE ENERGIATÕHUSUST

Investeeringute kogusumma: 254 400 eurot
ERFi kaasrahastus: 174 800 eurot

Hoonete mikrokliima alal tegutsevatest ettevõtetest on Läti turul juhtival kohal Lafivents, mis arendab hoonete halduse automaatikasüsteemi iPasse.

ELi struktuurifondidest kaasrahastatud projektiga viis ettevõtte läbi tööstusuuringu algoritmide loomiseks hoonete halduse ja automaatikasüsteemidele MATLAB/Simulink keskkonnas. Selle käigus loodi ka katseprojektid, mis võimaldavad viia asjakohased tehnoloogilised osad laborist tegelikele tingimustele sarnasemasse tehiskeskkonda.

Lafivents töötas projekti raames välja toote, mis pakub klientidele mitmesuguseid teenuseid, nagu hoonete energiatarbimisandmete võrdlev analüüs, mis võrdleb tegelikku energiatarbimist simulatsiooniga saadud arvutusliku tarbimisega, hindab tehnosüsteemide tõhusust ja prognoosib energiasäästust saadavat võimalikku kasu.

<http://www.lafivents.lv/en>

AERONES – TIPPTASE MITME ROOTORIGA ÕHUSÕIDUKITE ALAL

Investeeringute kogusumma: 686 100 eurot
ERFi kaasrahastus: 240 130 eurot

AERONES arendab praegu väga suuri droone, mis suudaksid tõsta üles kuni 100 kg koorma. Katsetuse ajal tõstis see langevarjuri 330 meetri kõrgusele, kus ta tegi maailma esimese langevarjuhüppe droonilt.

Projektiga arendatakse kaugjuhtimise ja autonoomse lennutamise lahendust heade tehniliste näitajatega mitme rootoriga õhusõidukitele tõstevõimsusega kuni 100 kg ning automaatse ohutussüsteemi või elektroonika lahendust.

Et spetsiaalsetes katsetingimustes läbi viidud katseprojektid oleks võimalik muuta üldsusele kättesaadavaks teenuseks, püüab AERONES leida lahenduse oma mitme rootoriga õhusõidukite lennuohutuse tagamiseks. Selleks kasutatakse erinevaid kauguse, kõrguse, rõhu, kiirenduse, kiiruse ning keskkonna skannimise ja mõõtmise andureid ning parandatakse mitme rootoriga õhusõidukite juhtimist.

See võimaldab lennutada drooni kindlal kõrgusel ja tagada kõrgel tasemel ohutuse, saada teateid elektriliinide ja puude kohta ning neid vältida, tagada droonide ohutu kaugjuhtimise, võttes arvesse sageduspiiranguid, ja lennutada drooni halva ilmaga.

Projekti rakendatakse koostöös Riia Tehnikaülikooliga.

<https://www.aerones.com/other/funding/>

HUGO.LV – KEELETEHNOLOOGIA ALAL JUHTIV EUROOPAS

Investeeringute kogusumma: 2 000 000 eurot
ERFi kaasrahastus: 1 700 000 eurot

Riigiasutuste masintõlke platvorm Hugo.lv on vabalt kättesaadav kõigile läti elanikele. Kasutaja saab automaatselt tõlkida dokumente, kasutada e-teenuseid ning lugeda veebilehti ja õigusakte enda valitud keeles.

Projekti käigus kohandati platvormi Hugo.lv nägemispuudega ja düslektilistele inimestele, kasutades selleks läti-keelset kõnetuvastust ja -sünteesi. See võimaldab muuta kõne kirjalikuks tekstiks ja vastupidi.

Teine kõnetehnoloogia lahendus on ümberkirjutamisvahend, mis loodi riigi haldussüsteemi parandamiseks. See hõlbustab koosolekute salvestamist ja üleskirjutamist, kusjuures see võimaldab eristada konkreetseid kõnelelaid ja tähistada neid salvestuses.

Hugo.lv masintõlkemootor võitis kolm aastat järjest WMT rahvusvahelise masintõlke võistluse, edestades teiste üleilmsete ettevõtjate pakkumisi. Tänu uuele platvormile on Läti saanud Euroopa juhtivaks keeletehnoloogia kasutajaks riigihalduse digitaliseerimisel.

Projekti arendas kultuuri teabesüsteemide keskus koostöös ettevõttega Tilde.

<https://hugo.lv/lv/About>

VIZULO HEIDAB VALGUST TÕHUSALE JA ENERGIATÕHUSALE PUUDE PALJUNDAMISELE

Investeeringute kogusumma: 608 500 eurot

ERFi kaasrahastus: 427 940 eurot

Päikesevalgus on taimede jaoks üks tähtsamaid keskkon-nategureid, see annab fotosünteesiks vajalikku energiat ja on signaal erinevate protsesside juhtimiseks. Valgus on ka eriti tähtis taimede vegetatiivsel paljundamisel *in vitro* ja *ex vitro* tingimustes.

Enamik turustatavaid LED-lampe annavad valgust punases ja sinises spektriosas ning need on mõeldud kasvuhoonetes lisavalgusallikatena kasutamiseks. Laiema spektriulatusega lambid on tavaliselt ette nähtud konkreetseteks kasvutin-gimusteks (siseruumides kasvatamiseks, *in vitro*) ja/või konkreetsete levinud liikide või sortide jaoks. See ei tähenda siiski, et need oleksid piisavalt energiatõhusad või võiksid tagada puude paljundamiseks sobiva spektriosa.

Koostöös Läti riikliku tähtsusega metsandusalase teadus-keskuse Silava uurimisinstituudiga uurib Läti LED-lampide tootja VIZULO, kuidas suurendada puude paljundamise töö-husust *in vitro* tingimustes ja pookealuste mikrolõikamist, arendades LED-lampide süsteeme, mis annaksid valgust kohandatud spektriosas.

<https://www.vizulo.com/en/news>

<http://www.silava.lv/mainen/aboutus.aspx>

WIDE – PROTEESIDE PRINTIMISEKS KOHANDATUD 3D-KATSEPRINTER

Investeeringute kogusumma: 167 900 eurot

ERFi kaasrahastus: 114 600 eurot

ELi struktuurifondide toetusega arendas Läti kaubamärk WiDE 3D-printeri lõimitud tarkvaraga, mis muudab kogu protsessi automaatseks ning mida saab kasutada protee-side printimiseks.

WiDE asutas virtuaalse proteesikliiniku ja kasutab oma tarkvaral CE-märgist. Ettevõtte valmistab 3D-printeri abil proteese ja ortoose, mis on kohandatud patsientide indi-viduaalsetele vajadustele tänu nende jäsemete 3D-skaneerimisele.

Meditiiniseadmete tootmisel uute tehnoloogiate kasutu-sele võtmiseks peavad proteesilaborid tavaliselt inves-teerima kallite instrumentide ja seadmete hankimisse ning koolitusse. WiDE rakendab uut lähenemisviisi, pakkudes omalt poolt vajalikku taristut, tarkvara ja spetsialiste. Ettevõtte loodud veebilehel saab iga arst, spetsialist või tehnik oma patsiendi 3D-skaneeritud jäseme andmed üles laadida. Seejärel luuatakse tarkvara abil proteesi kujun-dus, mis saadetakse lähimasse 3D-printimiskeskusse.

Projekti rakendas Baltic3d.EU koostöös ettevõttega Cus-tom3D Tech ja Ventspilsi Rakendusteaduste Ülikooliga.

<https://wide.tech>

UUENDUSLIK LÄHENEMISVIIS SÜDAMEHAIGETE ABISTAMISEKS

**Viie projekti investeeringute
kogusumma: 2 448 400 eurot
ERFi kaasrahastus: 800 000 eurot**

Võttes arvesse üleilmseid muutusi farmaatsiatööstuses ja üleilmsetes rahvatervise näitajates, keskendub Grindeks oma ravimivaliku laiendamisele südame-veresoonkonna haiguste, kesknärvisüsteemi häirete ning vähktõve ja suhkurtõve raviks. Ettevõtte arendab ka ravimite toimeaineid, et viie aasta jooksul märkimisväärselt laiendada oma tootevalikut vähemalt 40 toimeaineni.

Grindeks on üks farmaatsia, biomeditsiini ja meditsiini-tehnoloogia pädevuskeskuse SIA Farmācijas, biomedicīnas un medicīnas tehnoloģiju Kompetences centrs asutajatest ning tänu selles keskuses osalemisele aitas teadustegevuse hoogustamiseks saada ERFi kaasrahastamist. Ettevõtte viis edukalt läbi südame-veresoonkonna haiguste raviks uue algupärase ravimikandidaadi keemilised uuringud ja katsetused ning viis lõpule kliiniliste uuringute 1. etapi. See uus algupärane ravim tõestab Läti teadlaste suutlikkust meditsiiniuuringute alal, jõudes esimese Läti ettevõtte loodud ja arendatud ravimi tootmiseni pärast 1980. aastaid.

ERFi rahastamise toel rakendab Grindeks praegu viit uurimisprojekti, millega arendatakse uusi geneerilisi ravimi toimeaineid ja valmisravimeid. Samuti viiakse läbi mitu biosaadavuse uuringut ja prekliinilisi teadusuuringuid, mis on vajalikud uue algupärase ravimikandidaadi arendamiseks.

Grindeks on juhtiv farmaatsiaettevõtte Balti riikides, selle tootmisüksused asuvad Lätis, Eestis ja Slovakkias ning esindusi on 11 riigis. ■

<https://grindeks.lv>

ANDMEPUNKT

Investeeringud õhukvaliteeti piirkondliku arengu heaks

Puhas õhk on hädavajalik meie tervise ja keskkonna jaoks. Meie linnad ja asulad kannatavad siiski õhusaaste all kasvava tööstusliku ja energia tootmise, fossiilkütuste ja biomassi põletamise ning tohutult tihenend liidluse tõttu meie teedel.

Halvast õhukvaliteedist tingitud inimohvrite arv on suurem kui liiklusõnnetuste tagajärjel, sest igal aastal registreeritakse neid üle 390 000, mis teeb sellest suurima enneaegse surma põhjuse Euroopas. See mõjutab ka meie elukvaliteeti, põhjustades astmat ja hingamisprobleeme või nende ägenemist. Majanduse seisukohalt põhjustab õhusaaste kaotatud tööpäevi ja suuri kulutusi tervishoiule, kusjuures kõige rohkem kannatavad haavatavatesse rühmadesse kuuluvad inimesed, nagu lapsed, astmahaiged ja eakad. Lõpuks kahjustab see ka ökosüsteeme liigse lämmastiku saaste (eutrofeerumise) ja happelihmade kaudu. Seetõttu parandab õhusaaste vähendamine inimeste heaolu ja aitab loodusvarasid kaitsta, kuid see on ka majanduslikult mõttekas ja annab panuse piirkondliku arengu heaks.

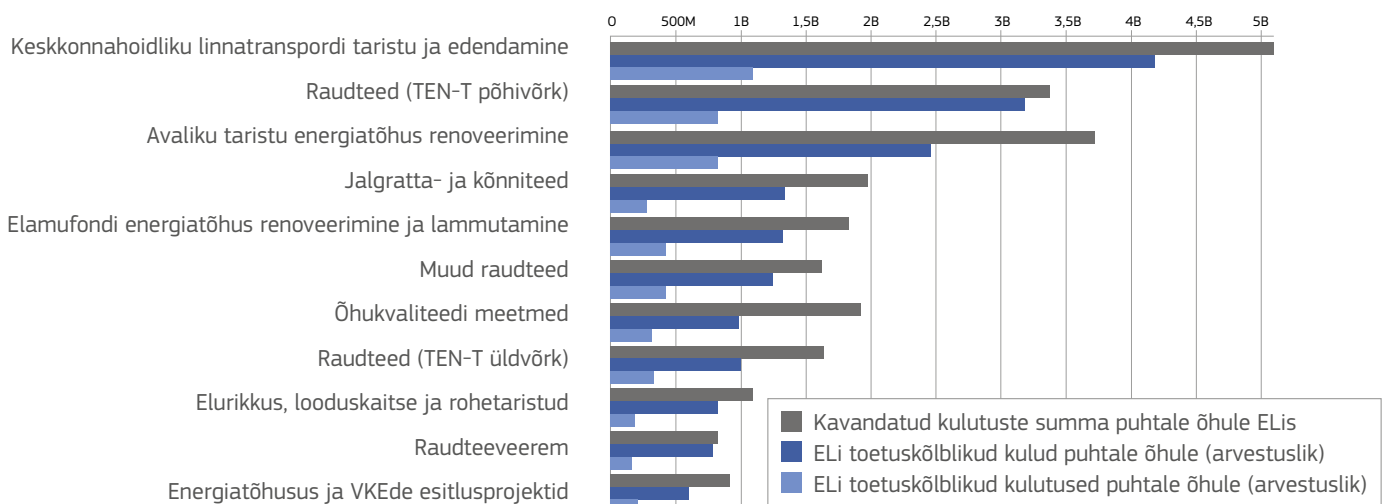
Ühtekuuluvuspoliitika aitab täita puhta õhu eesmärgi

Ühtekuuluvuspoliitika toetab Euroopa Regionaalarengu Fondi ja Ühtekuuluvusfondi kaudu Euroopa piirkondi ja liikmesriike nende jõupingutustes täita 2030. aastaks püstitatud Euroopa puhta õhu eesmärgi. Aastatel 2014–2020 on ühtekuuluvuspoliitika alusel eraldatud üle 30 miljardi euro otseselt saaste vähendamiseks.

Kuigi 2014.–2020. aasta õigusaktides ei nähtud selgelt ette ühtekuuluvuspoliitika alusel puhta õhu eesmärkide täitmiseks tehtud kulutuste jälgimist, sai see võimalikuks komisjoni talituste vahelise kokkuleppe alusel.

Seetõttu jälgitakse ühtekuuluvuspoliitika panust nende eesmärkide täitmiseks märgiste süsteemi abil, mis kvantifitseerivad puhta õhu eesmärkide heaks panustatavaid kulutusi, määrates igale investeeringute kategooriale (sekkumisvaldkonnale) teatava kaalu. Need märgised töötati välja ELi kliimaalaste nn Rio markerite mudeli põhjal (vt [Kliimaga seotud kulutuste jälgimine Euroopa struktuuri- ja investeerimisfondides, 2014–2020](#)) järgmiste põhimõtete alusel.

ÜHTEKUULUVUSPOLIITIKA PUHTA ÕHU VAHENDITE JÄLGIMINE (2014–2020) – SEKKUMISVALDKONNAD

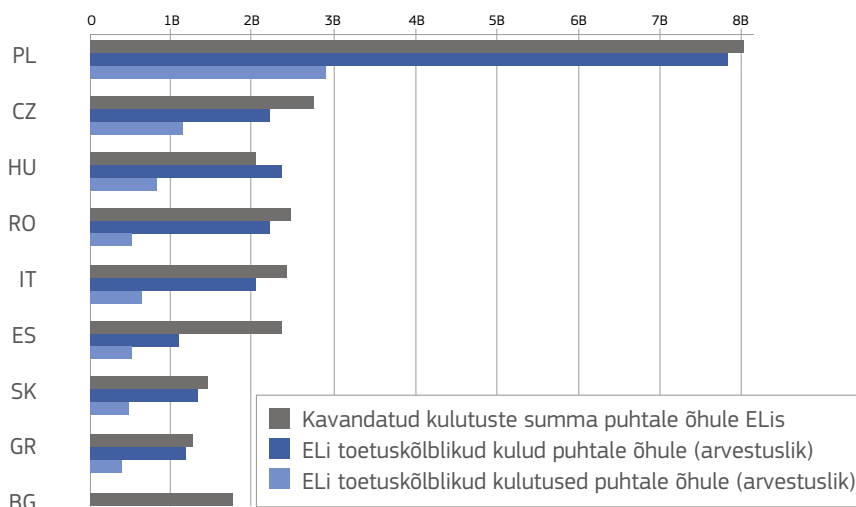

KOMISJONI PUHTA ÕHU PROGRAMM

Selle programmi eesmärk on vähendada 2030. aastaks õhusaaste mõju tervisele poole võrra võrreldes aastaga 2005. ELi õhukvaliteedi eesmärgid toetuvad kahjulike ainete (nt vääveldioksiid, lämmastikoksiidid või tahked osakesed) piirnormidele.

Iga liikmesriik on samuti püstitanud endale riiklikud heitkoguste vähendamise eesmärgid aastateks 2020–2029 ja ambitsioonikamad eesmärgid aastaks 2030. Lisaks on valdkondlikes õigusaktides sätestatud konkreetsete heiteallikate sihttasemed (nt kütuse kohta).

Ühtekuuluvuspoliitika puhta õhu vahendite jälgimine (2014–2020) liikmesriigiti

Investeeringute kategooriad, mis on puhta õhu eesmärkide täitmiseks kõige asjakohasemad, võetakse täielikult arvesse 100% kaaluga. Nende hulka kuuluvad õhukvaliteedi meetmed ja jalgrattataristud.

Osaliselt saaste vähendamise eesmärkide täitmisele kaasa aitavatele kategooriatele määratakse kaal 40%. Nende hulka kuuluvad muuhulgas raudteed, taastuenergia, olmejäätmete käitlemine, rohetaristud ja energiatõhusust suurendavad meetmed.

Rakendades konservatiivset lähenemisviisi, ei loeta muid kulutusi puhta õhu eesmärkide täitmisele kaasa aitavateks (kaal 0%) ja kahtluse korral määratakse investeeringute kategooriad sellesse rühma.

Investeeringud keskkonnahoidlikku linnatransporti teevad suurima panuse

Eelmisel lehel oleval diagrammil on kujutatud üldisi rahalisi eraldisi kõige tähtsamatele sekkumisvaldkondadele, mis aitavad täita puhta õhu eesmarke. Neile on kohaldatud asjakohaseid kaalutegureid.

Investeeringute jälgimine liikmesriikide lõikes

Investeeringute elluviimine võtab aega alates kavade koostamisest ja projektide valimisest kuni nende rakendamiseni. Ülalpool oleval diagrammil on kujutatud liikmesriigiti puhta õhu eesmärkide täitmisele kaasa aitavate investeeringute eraldamist ja rakendamise edusamme. Diagrammil saab kasutada filtrit, et vaadata aja jooksul tehtud edusamme.

LISATEAVE

<https://bit.ly/33aUrq8>

**Kas teil on teema, mille üle võiks tulevikus *Panorama* ANDMEPUNKTIS arutleda?
Kas soovite, et paneksime ESIFI avatud andmeplatvormile konkreetse andmekogumi?**

Kui jah, siis palun saatke e-kiri: REGIO-EVAL@ec.europa.eu

Jälgige vestlusi TWITTERis #ESIFOpedata

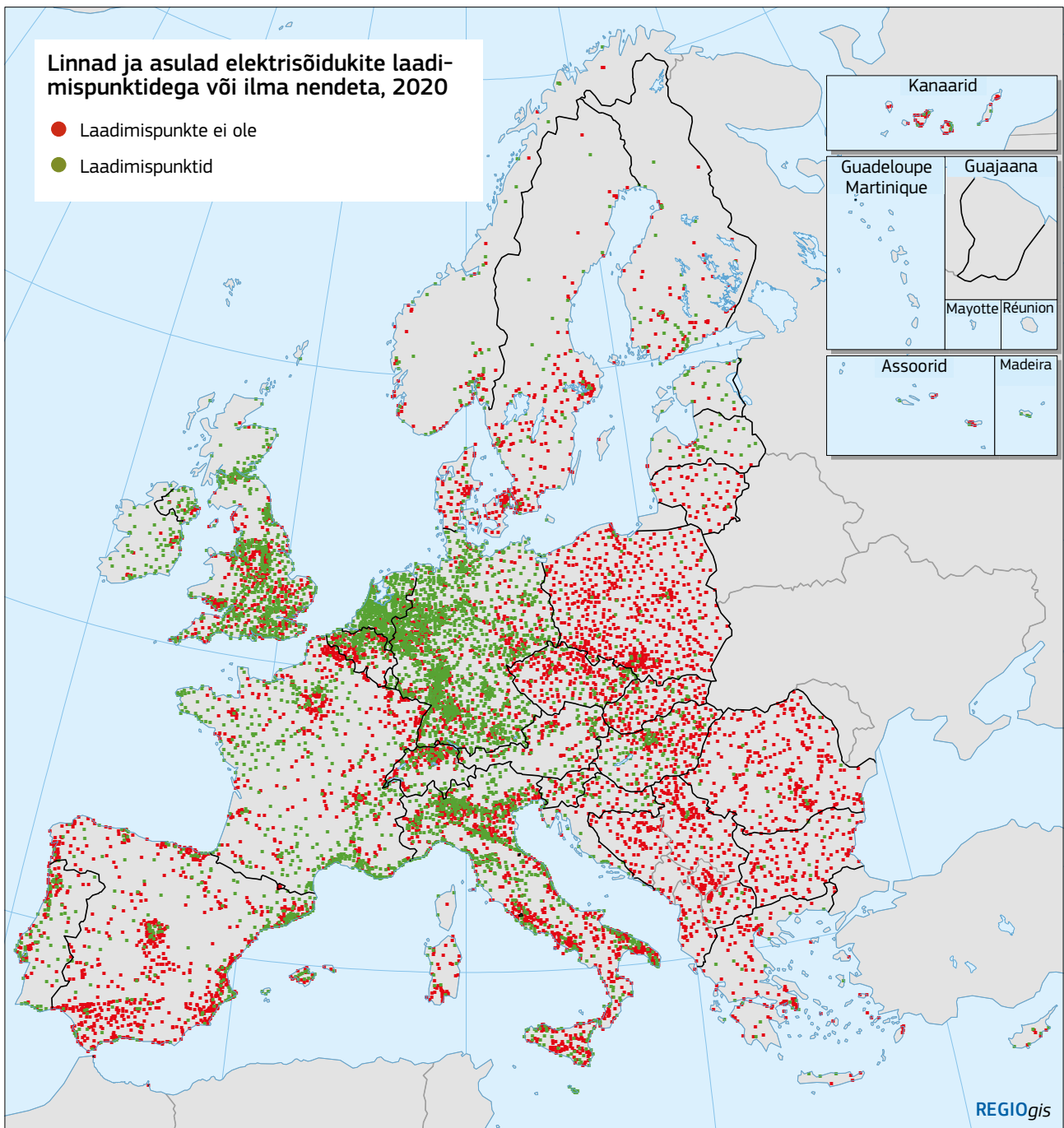
või tellige meie uudiskiri: http://ec.europa.eu/newsroom/index.cfm?service_id=788

Rohelisemad transpordivalikud ELi linnades ja asulates

Linnad ja asulad elektrisõidukite laadimispunktidega või ilma nendeta, 2020

Euroopa Komisjon teeb ettepaneku vähendada kasvuhoonegaaside heidet 2030. aastaks 55%, võrreldes 1990. aasta tasemega. Sõiduautode heide on siiski 20% suurem kui 1990. aastal. Seetõttu tuleb kiiresti minna üle tõhusamatele, väik-

sematele ja elektrilistele sõiduautodele. Elektrisõidukite kiire ja laialdase kasutuselevõtu üks takistus on avalike laadimisjaamade puudus. Näiteks 2020. aastal ei olnud elektrisõidukite laadimisjaama enam kui pooltes meie 8500 linnast ja asulast. Ettevõtjad kardavad, et eriti väiksemates asulates ei pruugi investeeringu tasuvus nende kulusid katta.

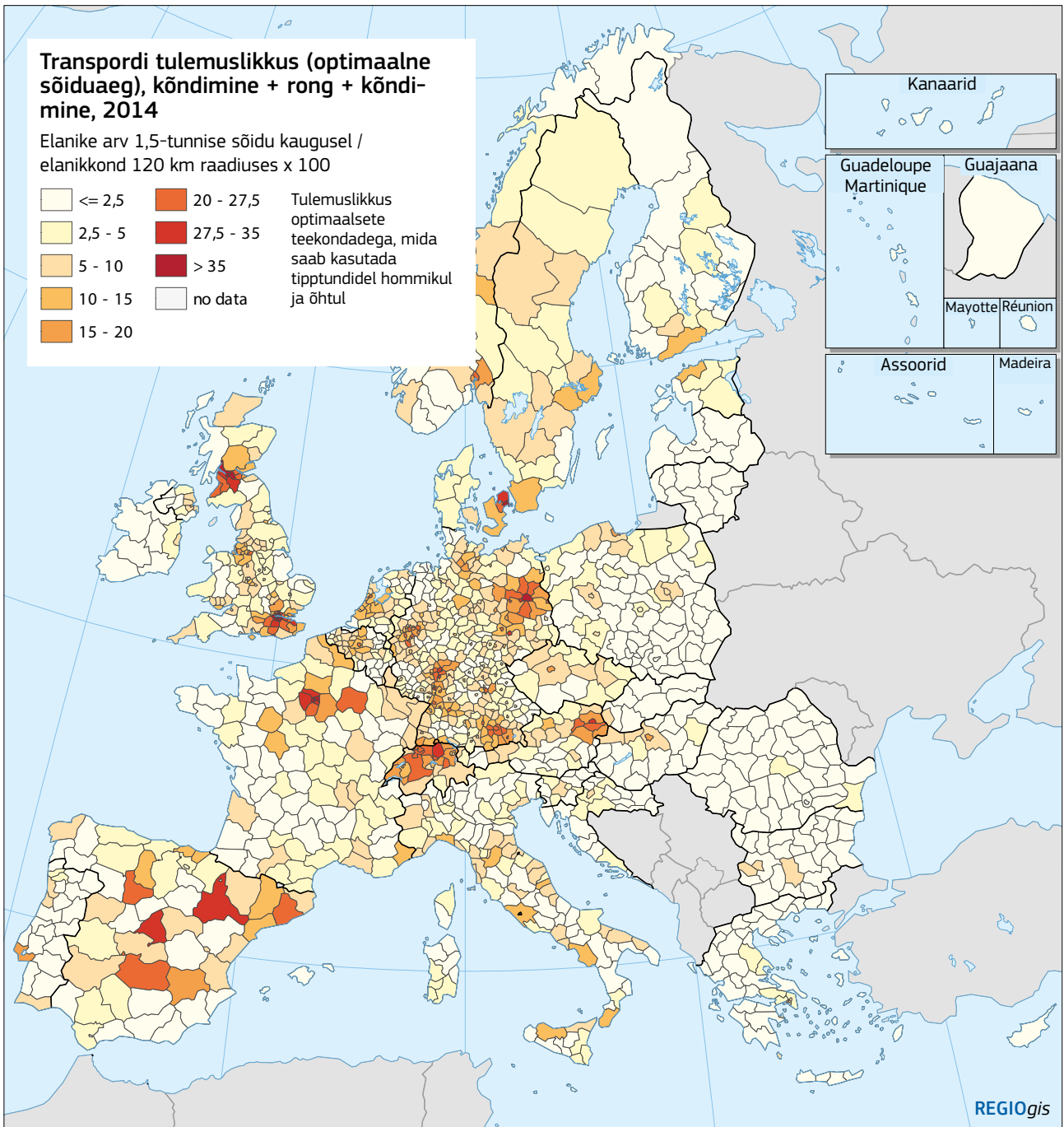

Allikas: OpenChargeMap, REGIO-GIS

Transpordi tulemuslikkus (optimaalne sõiduaeg), kõndimine + rong + kõndimine, 2014

Teine võimalus kasvuhoonegaaside heidet vähendada on autosõidu asemel sõita rongiga. Paljudes suurtes Lääne-Euroopa linnades sõidavad kiirrongid tiheda graafikuga ja pakuvad arves-

tatavat alternatiivi liiklusele istumisele. Kaardil on kujutatud elanikkonda 120 km raadiuses, kelle juurde jõuab rongiga ja kõndides pooleteise tunniga. See näitaja on kõrge näiteks Kopenhaagenis, Pariisis, Berliinis, Madridis, Londonis ja Viinis, kuid enamikus Ida-Euroopa piirkondades on see väga madal. Lisateavet selle analüüsi kohta leiate uuest töödokumendist „Raudteetranspordi tulemuslikkus Euroopas“. <https://europa.eu/lqV76Mm>

Allikad: REGIO-GIS, UIC, raudtee-ettevõtjad, Eurostat

REGIOSTARS

2 0 2 0

Tänavuse REGIOSTARSi konkursi 25 finalist valis sõltumatu žürii Euroopa kõige silmapaistvamate projektide hulgast. Kõigi viie projektikategooria võitjad ja rahva lemmik said auhinnad kätte 14. oktoobril 18. Euroopa piirkondade ja linnade nädalal 2020 Brüsselis (Belgia).

Tänavu toimus Euroopa piirkondade ja linnade nädal kolmel järjestikusel nädalal, millest iga nädal oli pühendatud ühele aktuaalsele teemale.

5.–9. oktoober: kodanike võimestamine

12.–16. oktoober: ühtekuuluvus ja koostöö

19.–22. oktoober: roheline Euroopa (koostöös rohelise nädalaga).

COVID-19 pandeemia tõttu oli enamik istungeid digitaalsed, välja arvatud põhiüritused, seminarid ning mõned piirkondlikud degusteerimised ja näitused.

2020. aastal jagati auhindu järgmistes kategooriates:

TÖÖSTUSLIK ÜLEMINEK ARUKA EUROOPA NIMEL

KESKKONNAHOIDLIKU EUROOPA RINGMAJANDUS

OSKUSED JA HARIDUS DIGITAALSE EUROOPA JAOKS

KODANIKE KAASAMINE ÜHTEKUULUVUST VÄÄRTUSTAVATES EUROOPA LINNADES

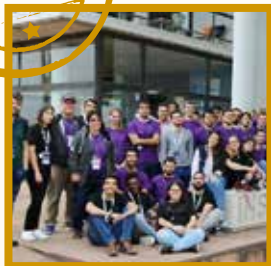
**NOORTE MÕJUVÕIMU SUURENDAMINE PIIRIÜLESES KOOSTÖÖS
– INTERREGI 30 AASTAT**

TÖÖSTUSLIK ÜLEMINEK AUKA EUROOPA NIMEL

VÖITJA

ESA BIC Portugal – Portugal (ERF)

Euroopa Kosmoseagentuuri teedrajav ESA Portugali kosmoselahenduste keskus edendas kosmosetehnoloogiaid, et viia uuenduslikke lahendusi kosmosega mitteseotud turgudele. Projektiga toetati kosmoselahendusi kasutatavaid ettevõtjaid, et arendada uusi ettevõtteid arukates linnades, transporti, logistikat, tervishoidu, põllumajandust, meremajandust ja keskkonda. Esimese viie aastaga genereeriti 11,5 miljonit eurot ja lisaks üle saja kõrget kvalifikatsiooni nõudva töökoha 30 uuenduslikus iduettevõttes.

<https://space.ipn.pt/>

Smart Solar Charging Region Utrecht (Arukas päikeseenergiaga laadimise piirkond Utrecht), Madalmaad (Euroopa Regionaalarengu Fond, ERF)

Utrechti Lomboki linnaosa on tuntud kui kõige uuenduslikum arukas päikeseenergiaga laadimise katsepiirkond. Seda laiendatakse selles piirkonnas viie ühendatud alaga, kus kasutatakse kohapeal toodetavat päikeseenergiat elektriautode laadimiseks. Energia salvestatakse autoakudesse ja tippnõudluse ajal saab selle elektrivõrku tagasi saata. Süsteem Vehicle2Grid hoogustas majandustegevust ning andis panuse keskkonna ja sotsiaalse kestlikkuse ning vähese CO₂ heitega majanduse heaks.

<https://smartsolarcharging.eu/>

HyTrEc2 – Hydrogen Transport Economy for the North Sea Region 2 (vesinikupõhise transpordi majandus Põhjamere piirkonnas 2), Taani (ERF)

Euroopa neto-süsinikuvaba energiasüsteemi eesmärgi täitmiseks on vaja märkimisväärses koguses vesinikku. Selle projektiga edendatakse keskkonnahoidliku vesiniku, uuenduslike transpordilahenduste ja oskustega Põhjamere piirkonna puhtama majanduse ühist visiooni. Sellega toodetakse taastuvatest allikatest vesinikku, et muuta mitmesuguste sõidukite kütusetarbimist ning pakkuda koolitust ja oskusi vesinikule ülemineku edendamiseks kogu piirkonnas.

<https://northsearegion.eu/hytrec2/>

House of Digitalization (Digitaliseerimismaja), Austria (ERF)

Selle Alam-Austria digitaliseerimisstrateegia põhiprojektiga loodi haridus-, teadus-, äri- ja haldusalane piirkondlik ökosüsteem. Projektiga ühendatakse vastastikku täiendavaid ekspertoskusi ja taristuid, et edendada digilahendusi piirkonna ettevõtetes. Selle tulemusel on loodud uusi kvalifikatsioonivorminguid, uuenduslikke tooteid ja menetlusi ning lahendusi COVID-19 põhjustatud probleemidele.

<https://www.ecoplus.at/interested-in/house-of-digitalization/>

Metal 3D Innovations – Me3DI (Metalli 3D uuendused), Soome (ERF)

Lõuna-Karjalas loodud 3DP teadusklastrite osana arendab ja jagab Me3DI ekspertteadmisi metallide tööstusliku 3D-printimise alal. Insenerid, disainerid, süsteemide, materjalide ja menetluste pakkujad, VKEd, teadus- ja arendusasutused ning lõppkasutajad saavad tutvuda kolmemõõtmelise printimisega väärtuse loomise ja tarneahelaga, mis võimaldab neil säästa aega ja materjale oma toodete arendamisel.

<https://bit.ly/31cAFJQ>

KESKKONNAHOIDLIKU EUROOPA RINGMAJANDUS

„Take the cool food challenge“ (Toiduga kliimasoojenemise vastu), Prantsusmaa, Ühendkuningriik (ERF)

Toidu arvele langeb umbes viiendik iga inimese isiklikust CO₂ jalajäljest. Toidu-, toitumis- ja keskkonnaekspertide teadmiste abil näidati selle projektiga, kuidas üksikisikud, kogukonnad ja organisatsioonid saavad teha koostööd süsinikuheite vähendamiseks. Projekti tulemusel loodud loendamishendit ja veebiplatvormi saab kasutada mõlemal pool La Manche'i väina, et aidata ampshaaval vähendada kliimasoojenemist.

<http://coolfood.net/en/>

SeRaMCo, Loode-Euroopa (ERF)

ELi kõige ressursikulukam tööstussektor on ehitus, mille arvele langeb umbes kolmandik kogu tekkivatest jäätmekogustest. Projektiga SeRaMCo suurendati ehitus- ja lammutusjäätmete kasutamist tsemendi ja betooni tootmiseks Loode-Euroopas. Asendades esmase toorme kvaliteetse ringlussevõetud toormega, anti sellega panus ELi ringmajandusele ülemineku heaks.

<https://bit.ly/2ZhRZfw>

Fibrenamics Green, Portugal (ERF)

Tööstusjäätmetest uuenduslike toodete arendamisele keskenduva platvormiga edendati väärtustavate taaskasutusviiside leidmist disaini ja insenerlahenduste kaudu. Projekti tegevuste hulka kuulus teadmiste loomine ja jagamine jäätmete taaskasutamise uute projektide loomiseks ülikoolide ja ettevõtete vahelise koostöö tulemusel niivõrd erinevates sektorites nagu tekstiil, jalanõud, kaevandamine, auto- ja mööblitööstus.

<http://green.fibrenamics.com/>

EcoDesign Circle (Ökodesaini ring), Läänemeri (ERF)

Disainil on otsustav tähtsus uuenduslike, kestlike ja kliimasõbralike lahenduste arendamisel, sest umbes 80% toodete keskkonnamõjust leiab aset kujundamisjärgus. Projektiga sooviti edendada ökodesaini ja ringmajandust Läänemere piirkonna kuues disainikeskuses. Projekti eesmärk oli korraldada interaktiivseid õpikodasid, koostada õppe- ja teabetooteid, veebipõhine kestlikkusjuhend ringmajandusliku disaini kohta, videoid ja rändnäitus.

<https://www.ecodesigncircle.eu/>

Blue Circular Economy (Mere-ringmajandus), Põhja-Euroopa (ERF)

Selle rahvusvahelise projekti eesmärk on toetada ja uuendada Euroopa kalapüügivõrkude jäätmeid kasutavat tööstust. Sellega püüti luua kestlikke äriühinguid mahajäetud, kaotatud või äravisatud püügivahendite põhjal. Projekti tähelepanu keskmes on toodete täielik olering, täiendades VKEdeskusi, et luua ressursitõhusaid ettevõtteid, mis edendaksid merejäätmetest tehtud tooteid ja teenuseid.

<https://bluecirculareconomy.eu/>

OSKUSED JA HARIDUS DIGITAALSE EUROOPA JAOKS

E-SCHOOLS katseprojekt, Horvaatia (ERF)

Kõigist Horvaatia koolidest 10%-le suunatud katseprojekti eesmärk oli suurendada koolide digitaalset küpsust ning õpetajate ja õpilaste digipädevust. Projektirühm katsetas IKT hariduses ja halduses rakendamise korralduslikke, tehnoloogilisi ja hariduslikke põhimõtteid. COVID-19 pandeemia ja kaugõppe praeguse laienemissuundumuse valguses osutusid tulemused eriti asjakohaseks.

<http://www.ndsfund.org>

„Museums over the borders“ (Piiriülesed muuseumid), Poola (Euroopa naabruspoliitika rahastamisvahend)

Projekti eesmärk oli kasutada ühist ajalugu kultuuripärandi ühendamiseks mõlemal pool Venemaa-Poola piiri. Hariduslikud vaatamisväärsused, uuenduslikud näitused ja Euroopa mõõtkavas ainulaadsed üritused äratasid külastajates huvi nii Poolas kui ka välismaal, hoogustasid piirkonnas turismi ja aitasid kohalikke kogukondi. Lisaks soodustasid piiriala ühise pärandi digitaalsed esitlused kultuuridevahelist lõimimist.

<http://www.muzeum.elblag.pl/>

CYNIC, Rootsi (ERF)

Projekti eesmärk on aidata sügavamalt mõista, anda paremaid teadmisi ja parandada teadlikkust, et laiendada VKEde hulgas mõistlikku IT-, küber- ja infoturbealast käitumist. Pakkudes eksperimentaalõppe võimalusi, toetatakse projektiga CYNIC uusi ärimudeleid ja üleminekut digitaliseerimisele. Väikeettevõtetele antakse võimalus lahendusi kahes infoturbe laboris katsetada, proovida ja hinnata.

<https://www.cynic.se/>

Digital Academies for Inclusive Learning (Digiakadeemiad kaasavaks õppeks), Itaalia (ERF)

Napoli Ülikooli ja mainekate üleilmsete IT-ettevõtete tugevatele partnerlustele toetudes koguti programmile 3000 kohalikku ja rahvusvahelist osalejat, et ületada piirkondlikke digioskuste puudujääke ning suurendada töölalast konkurentsivõimet ja ettevõtlust. Siiani on konsortsium loonud uusi töökohti, iduettevõtteid ja rakendusuuringute projekte kohalike VKEdega, saades sellega laiendamiskõlblikke ja ülekantavaid tulemusi.

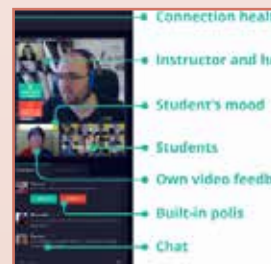
<https://bit.ly/3jVXSXp>

„Digital platform for remote training“ (Kaugõppe digiplatvorm), Prantsusmaa (ERF)

Selles projektis keskenduti veebiarendaja uue veebipõhise koolituskursuse arendamisele, koostades ja täiustades uuenduslikke vahendeid ja sisu. O'clock on kaugõppe alal juhtiv kool Prantsusmaal, mis täiustas oma virtuaalseid klassikeskkondi, avas veebiplatvormi veebiarendaja ameti kohta ja arendas liidese, mis aitab õppuritel pärast koolituse läbimist leida parimaid töövõimalusi.

<https://o'clock.io>

KODANIKE KAASAMINE ÜHTEKUULUVUST VÄÄRTUSTAVATES EUROOPA LINNADES

SHICC – Sustainable Housing for Inclusive and Cohesive Cities (Kestlikud elamud kaasavatele ja sidusatele linnadele), Loode-Euroopa (ERF)

Taskukohaste eluruumide puudus on saavutanud kriisi mõõtmel paljudes Euroopa linnades. Projekti SHICC eesmärk on püüda seda lahendada kogukondlike maa usaldusfondide (Community Land Trust) loomisega Brüsselis, Londonis, Gentis ja Lille'is ning mujal Euroopas. Need demokraatlikud organisatsioonid arendavad ja haldavad taskukohaseid eluasemeid madala ja keskmise sissetulekute tasemega inimestele. Sedasi moodustunud sidusad alad arenevad kogukonna ja elanike kaasamise kaudu.

<https://bit.ly/3m0sBV0>

„A jewel in a poor neighbourhood“ (Pärl viletsas linnaosas), Belgia (ERF)

Flandria ühes vaeseimas piirkonnas asuva Genti linna Rabot-Blaisantvesti linnaosas tegutseb tänapäevane Blaisantkerki kirik. Projekti eesmärk oli muuta see hoone linnaosa ja linna abiga mitmetarbeliseks keskuseks. Esimeses järgus renoveeriti kellatorn, seejärel peahoone ja lõpuks rajati mitmetarbeline osa.

<http://www.blaisantkerk.be/>

Buergerbahnhof-Plagwitz, Saksamaa (ERF)

„Kodanike jaam“ Plagwitz tekkis kohalike elanike, sidus- ja huvirühmade ning Leipzigi linnavalitsuse suurepärase koostöö tulemusel. Üheskoos tegutsedes korrastati hooletusse jäetud maa-ala, et luua sinna kestlik ja loominguiline avalik ruum. Praeguseks on sinna kavandatud linnamets, rajatud kogukonna aiamaad, mänguplats ja elamusrada.

<https://buergerbahnhof-plagwitz.de/>

„High Five! Jugendrechte im Quartier“, Saksamaa (ERF)

Projektis „High Five!“ kasutati loomingulisi võtteid, et suurendada 15–25-aastaste noorte teadlikkust demokraatlikust arvamuse avaldamisest ja otsustusprotsessist. Projekti käigus korraldati kord nädalas toimuvaid õpikodasid, kahepäevane suvekool ja suur noorte kokkutulek, kus tutvustati osalejatele võimalusi, mida pakub poliitikas osalemine ning dialoog kohalike poliitikalojate ja otsustajatega.

<https://bit.ly/3m3jseD>

VILAWATT – hoogu enegiaalasele üleminekule, Hispaania (ERF)

Viladecansi linnas leiti, et kodanike pühendumus ja kuuluvustunne on põhiline, mis soodustab üleminekut kestlikule energiale. VILAWATT edendas uue energeetikaettevõtte loomist, mille juhtimine toimub avaliku sektori ja eraisikute partnerluse kaudu. Projektiga suunatakse tähelepanu noorema põlvkonna õpetamisele varasest lapsepõlvest peale, aidates sellega kodanikel hõlpsamalt juhtida energiamudeli ümberkujundamist.

<https://www.uia-initiative.eu/en/uia-cities/viladecans>

NOORTE MÕJUVÕIMU SUURENDAMINE PIIRIÜLESES KOOSTÖÖS – INTERREGI 30 AASTAT

ENERGY@SCHOOL, Interreg (ERF)

Selle algatuse raames koostati kava õpetada kooliõpilastele, kuidas nad saaksid võtta endale otsustava rolli Euroopa üleminekul süsinikuneutraalseks maailmajaoks. „Noorte energiakaitsjate“ teadlikkust suurendav lähenemisviis on suurendanud märkimisväärselt osalevate koolide energiatoetusust. Noorte vastutuse suurendamine energeetiliselt arukate koolide elluviimiseks on osutunud sama tulemuslikuks kui kulukad renoveerimistööd.

<https://www.interreg-central.eu/Content.Node/ENERGYATSCHOOL.html>

„Time is now for change“ (Nüüd on muutuste aeg), Poola-Leedu (ERF)

See projekt võitis tunnustust parima noorte mõjuvõimu suurendamise algatusena piiriüleses koostöös. Poola noored jagasid teadmisi ja kogemusi Leedu noortega, et aidata viia ellu programm tänavanoori abistavatele sotsiaaltöötajatele. Tugeva partnerluse moodustamise kaudu aitasid nad ühiskoolituste, ellujäämislaagrite ja piiriülese sotsiaalvõrgustiku korraldamise kaudu lahendada mõnda riskinoorte probleemidest tänavatel.

<http://ambc.lt/>

iEER Euroopa Interreg, Soome (ERDF) ökosüsteemid

Innovative Entrepreneurial Ecosystem in Regions ehk iEER (Uuenduslik ettevõtluse ökosüsteem piirkondades) on 2016. aastast toetanud noori ja ettevõtlust kümnes Euroopa piirkonnas. iEER on edendanud ja arendanud noorte ettevõtlikku ellusuhtumist ja oskusi regionaalpoliitika parema kujundamise ja rakendamise kaudu. Projekti partnerid uurisid üheskoos piirkondade ärikeskkondi, vahetasid teadmisi ja kogemusi ning kandsid üle häid tavasid, et luua meetmeid oma ärialaste ökosüsteemide täiustamiseks.

<https://www.interregeurope.eu/iEER/>

Dem Klima auf der Spur, Saksamaa-Tšehhi (ERF)

Projekt „Kliima jälgedel“ võttis vastu väljakutse asuda piiriüleselt kliimamuutuse vastu võitlema. Projektiga viidi kokku Saksamaa ja Tšehhimaa piirialadel elavad lapsed ja noored, et luua keskkonnahariduse ja -meetmete ning kultuurivahetuse võimalusi. Üle kahe tuhande noore ja õpetaja osales kliimakaitsealaagrites, keskkonnahariduse üritustel ja temaatilistel koolituskursustel.

<http://klima-projekt.eu/de/index.html>

XBIT, Horvaatia-Serbia (Ühinemiseelse abi rahastamisvahend, IPA)

Piiriülese konkurentsivõime, uuendustegevuse ja ettevõtluse IT-võrgustiku eesmärk oli ergutada soodsate tingimuste loomist uuendustegevuseks, IT-alaseks ettevõtluseks, töökohtade loomiseks, talentide äravoolu vältimiseks ja kvalifitseeritud noorte spetsialistide arvu suurendamiseks Horvaatia ja Serbia piiriülel alal. Selle saavutuste hulka kuulub muuhulgas piiriülese IKT-alaste sidusrühmade võrgustiku loomine, hariduslike, motiveerivate ja võrgustike loomise programmide kujundamine ja rakendamine ning tootmislabori ja liikuva labori rajamine.

<https://www.interreg-croatia-serbia2014-2020.eu/>

2020. AASTA REGIOSTARSI FINALISTID

OMA SÕNADEGA

PANORAMA
ootab teie
arvamust!

„Oma sõnadega“ on *Panorama* rubriik, kus kohaliku, piirkondliku, riikliku ja Euroopa tasandi sidusrühmad kirjeldavad oma plaane 2014.–2020. aasta programmitöö perioodiks ning jagavad oma vaateid 2020. aasta järgse

ühtekuuluvuspoliitika jätkuvate oluliste arutelude kohta. *Panorama* võtab hea meelega vastu teie emakeeles kirjutatud kaastöid ja võib neid tulevastes väljaannetes avaldada. Võtke meiega ühendust aadressil regio-panorama@ec.europa.eu, kui soovite lisateavet juhiste ja tähtaegade kohta.

Piiriülene liikuvus seoses koolituse ja tööhõivega

Brigitte Lavigne
CESERi asepresident ja uuringu
raportöör

Piirialal, kus töötajate vool on minimaalne, võib kutse- ja jätkuõppega seotud liikuvus olla võti koostööstrateegia loomiseks, mis aitab konsolideerida Euroopa piirkondlikku elukeskkonda ja tugevdada piiriülest sotsiaalset ühtekuuluvust.

Seda järeldati juunis heaks kiidetud uuringu tulemustes, mille viis läbi Prantsusmaa Nouvelle-Aquitaine'i piirkondlik, sotsiaalne ja keskkonnanõukogu (CESER).

Piirkondlike kodanikuühiskonna esindajate nõukogu CESER ülesanne on avaldada arvamust ja viia läbi uuringuid selle

piirkonna pädevusse kuuluvates mis tahes küsimustes, sealhulgas rahvusvahelise tegevuse ja Euroopa asjade kohta. Piiriülene liikuvus on Euroopa piirkondliku strateegia üks tugisambaid ja seepärast otsustas CESER käsitleda seda küsimust kahe suhteliselt hiljutise juhtumi valguses, mis muudavad suhtumist piiri. Kolme endise piirkonna ühinemise tulemusel moodustus piirkond Nouvelle-Aquitaine ning Euroopa territoriaalse koostöö rühmituse (EGTC) loomine ühendas uue piirkonna Baskimaa ja Navarraga.

Uuringus keskenduti selle territooriumi tegelikule elule ja tavadele ning seetõttu viidi läbi umbes 40 intervjuud piiriülese liikuvusega tegelevate sidusrühmadega, et aidata sellega andmeid koguda. See võimaldas teha kindlaks sidusrühmade ees seisvad takistused ja ka nende käsutuses olevad võimalused.

Konkreetsete projektide analüüs heitis valgust nende suutlikkusele leida sellele territooriumile kohandatud konkreetseid lahendusi. Lõpetuseks käsitleti uuringus ka piirkonna ja Euroopa piirkonna strateegilisi suundi seoses piiriülese liikuvuse heade tavadega Prantsusmaa teistel piirialadel.

Uuringu tulemustes tõsteti esile asjaolu, et piiriülene liikuvus toimub tege- likult kahel tasandil. Need on kohalik

tasand, mis on viljakas pind katseteks ja uuendustegevuseks tänu ühisele keelele ja kultuurile, ning piirkondlik tasand, sest nüüd saavad kõik Nouvelle-Aquitaine'i alad osaleda Euroopa piirkonna koostööalgatustes.

Piiriülese koostöö kohta näitab uuring seda, et erinevalt tavaarusaamadest ei piirdu see üksikisikute piiriületamistega, vaid võib toimuda ka kollektiivse ja institutsioonilise liikuvuse kujul.

Pidades silmas Nouvelle-Aquitaine'i piirkonna seisundit Euroopas, soovib CESER muuta koolituse ja tööhõivega seotud liikuvuse Euroopa piirkondliku koostöö keskseks osaks. Seda soovitusel selgitatakse üksikasjalikult kümne strateegilise soovitusena ja konkreetse rakendusmeetme kaudu. ■

LISATEAVE

<https://bit.ly/3OpFfE5>

PROJEKTID

DISAINI TUNNUSTAMINE
LAHTIS (SOOME)INVESTEERINGUTE
SUMMA
598 438 EUROTEL-I TOETUS
418 910 EUROT

Lõuna-Soomes Lahtis asuvas endises pruulikojas avatakse uus kunsti-, plakatikunsti- ja disainikeskus. ERFi rahastatud algatusega tahetakse tunnustada linna disainipõhise tööstuse ajalugu ja seda taaselustada.

Selle nn kogemuskeskuse tuumaks saab 2021. aastal avatav Lahti kunsti- ja disainimuseum. Kunstile, disainile, eluviisile ja digitehnoloogiale keskenduv muuseum saab ka uueks koduks linna praegusele kunsti- ja plakatikunstimuseumile.

Lisaks tuleb hoonesse kunsti- ja disainipood, restoran ja minipruulikoda koos tööruumide ja koosolekuruumiga loomingu- ja töötajatele.

Rajatise eesmärk on taaselustada kohalikke disainioskusi. Lahti oli loometööstuse kõrgelt hinnatud keskus kuni 1990. aastate alguseni, kui majanduslangus tabas raskelt kohalikke tootjaid, sealhulgas mööbli-, tekstiili- ja rõivatööstust.

Ehkki töötus on jäänud siiani kõrgele tasemele, toob selle keskuse avamine loodetavasti kaasa uusi ettevõtteid, elanikke ja külastajaid, et kohalikku majandust elavdada. Projektiga on loodud juba kaks uut töökohta. Neile peaks lisanduma veel 10–20 töökohta keskuse avamisel, millest peaks saama järgmiste loome- ja teenindusettevõtete kasvulava.

Algatusega tuuakse uut elu ka ajaloolisesse 19. sajandist pärinevasse Mallasjuoma pruulikoja hoonesse. Üks arendusettevõtte tegi sellest Malski keskuse, millest osa üüratakse linnale Lahti kunsti- ja disainimuseumi ning keskuse jaoks, kaitstes sellega ka kohaliku arhitektuuripärandit.

Kaasav kogemus

Uue keskuse projekt, tegevuskava ja põhimõtted loodi projektiga Tajumo, mida juhtis Lahti rakendusteaduste ülikooli disainiinstituut koostöös Lahti muuseumide ja Lahti linnakeskuse ettevõtete ühendusega.

Ulatuslikud õpikojad, süvitsi minevad intervjuud ning Soome ja välismuuseumide külastused aitasid tööühmal koostada keskusele elujõulised ettevõtluse ja koostöömudelid koos ideedega üritusteks, näitusteks ja teenusteks, mis võiksid tõmmata ligi rahvusvahelisi ja ka Soome külastajaid.

Protsessile on kaasa aidanud keskuse edust huvitatud sidusrühmad. Nende hulka kuuluvad kunstnikud, disainerid, kunstigaleriide omanikud ja teised muuseumiekspertid, loomeettevõtted, kohalikud ülikoolid, toitlustusettevõtted ja ürituste korraldajad.

Maksimaalse läbipaistvuse tagamiseks olid kõik arendustöö õpikojad, seminarid ja üritused üldsusele avatud. Inimestelt küsiti kommentaare keskuse sisekujunduse ja mööbli paigutuse valikuvariantidele ning neil paluti vaadata, kuidas uusim audiovisuaaltehnika võiks külastamiskogemust avardada.

Muuseumil on juba tehtud kavad järgmistel aastatel uued näituste korraldamiseks ja oma tegevuse laiendamiseks. Selle tulemusel tekib põnev keskus, mis rikastab Lahti majandust ja kultuurielu. ■

LISATEAVE

<http://www.lahdenmuseot.fi/museot/en/lad/>

PROJEKTID

ÜLEUJUTUSRISKI TEENUS KAITSEB KÜPROST JA KREEKA SAARI

**INVESTEERINGUTE
SUMMA**
1 159 248 EUROT

EL-I TOETUS
985 361 EUROT

Kliimamuutuse suhtes tundlikus Vahemere idaosas elavatel inimestel on kasulik saada varaseid hoiatusi üleujutuste kohta, mida võimaldab keskkonnamisriiskide haldamise teabeteenistus Environmental Risk Management Information Service (ERMIS-F), mis loodi Euroopa Regionaalarengu Fondi rahastatud piiriülese projektiga.

Üleujutuste risk aina suureneb, sest kliimamuutuse tagajärjel tekib äärmuslikke sadememustreid. Projektiga ERMIS-F koostati veebipõhine süsteem Küprose, Kreeta ja Põhja-Egeuse saarte jaoks, mis aitab elanikel, ettevõtjatel, teadlastel ja avalikel teenistustel üleujutuste hävitavaid tagajärgi piirata.

Inimesed saavad prinditavatelt kaartidelt vaadata, kas nende kodu või maa on ohus, et neil oleks võimalik selle kaitsmiseks midagi ette võtta. Samal ajal saavad kasutajad portaali kaudu ligipääsu georuumilisele teabele, et luua kohandatud teabega kaarte. Teenus ERMIS-F kasutab neid andmeid kohalike omavalitsuste varajaseks hoiatamiseks üleujutustest, et nad saaksid kavandada ennetavaid tegevusi.

Erinevaid sidusrühmi ühendab sotsiaalvõrgustik, kus saab jagada mõtteid ja andmeid. Kodanikud saavad oma nutitelefoni või tahvelarvutite kaudu leida massiootsingu abil geosildistatud fotosid kohalikest üleujutustest ja nende mõjudest, mis aitab ametiasutustel ja teadlastel üleujutusi paremini hallata.

Teadmistebaasi on koondatud üleujutuste vastased meetmed ja head tavad ning andmed varasemate kohalike üleujutuste kohta, õigusaktid, riigiasutused ja tarkvara uuringute või üleujutusvastaste projektide läbiviimiseks. Peale selle saavad inimesed kasutada õppematerjale, mis lisaks korraldatavatele üritustele selgitavad, kuidas seda platvormi kasutada, ning suurendavad teadlikkust üleujutuste ja kliimamuutuse seostest.

ERMIS-F teenused on tasuta ning teave on kreeka ja sageli ka inglise keeles, et kahjusid piiravad andmed oleksid ühtviisi kättesaadavad nii kohalikele kui ka külastajatele.

Andmetest tegudeni

See projekt loodi avalike teenistuste ja kodanike abistamiseks, et nad saaksid mitmekülgsete teaduslike teadmiste abil tegutsedes looduslike ohtudega toime tulla.

Projekti ERMIS-F töörühm tegi katsepiirkondades (Lesbos, Kreeta ja Küpros) koostööd kohalikest sidusrühmadest koosnevate katserühmadega, töödeldes andmeid ja koostades stsenaariumeid maakasutuse ja kliimamuutuse võimalike mõjude kohta tundlikele üleujutusalaadele.

Tehnilise oskusteabega toetas Küprose Instituut, kes oli projekti koordinaator, Egeuse Ülikool, Kreeta Tehnikaülikool, Chania linnavalitsus, Põhja-Egeuse veemajandusdirektoraat ja Limassoli reoveenõukogu.

Projektile aitasid kaasa ka kodanikukaitses ühendused, kohalikud valitsusasutused ja institutsioonid, kutseühendused ja keskkonnaalased organisatsioonid.

Kohalike kogukondi ja toetusesaajaid kaasati Küprosel, Kreetal ja Egeuse saartel asuvate teabepunktide kaudu, kus nad õppisid ERMIS-Fi teenuseid kasutama ja nende heaks oma panust andma. Siiani tegutsevad bürood alluvad nüüd kohalikele omavalitsustele.

Süsteem ERMIS-F kasutab avatud lähtekoodiga tarkvara ja hajutatud ülesehitust, mistõttu on seda lihtne teistes piirkondades korrata, kohandada poliitika kujundamiseks ja erauuringuteks ning laiendada teistele ohtudele, nagu metsatulekahjud või põuad. ■

LISATEAVE

<https://ermis-f.eu/>

PROJEKTID

TÄIUSTATUD ILMAVAATLUSED
KAITSEVAD ITAALIA JA
HORVAATIA RANNIKUIDINVESTEERINGUTE
SUMMA
1 150 000 EUROTEL-I TOETUS
977 500 EUROT

Teadlased ja piirkonnavalitsused tegid koostööd piiriülese projektis, et kaitsta elusid ja leevendada ilmastikukahjustusi Aadria mere rannikul. Nende eesmärk on vähendada looduskatastroofidest tingitud riske selles piirkonnas.

Kliimamuutuse tagajärjel võib oodata, et rängad ilmastikuolud muutuvad edaspidi aina sagedamaks. Projekti AdriaMORE (Adriatic DSS exploitation for MONitoring and Risk management of coastal Extreme weather and flooding) eesmärk oli aidata leevendada selliste juhtumite (nt üleujutuste) mõju rannikuäärsetele kogukondadele ja keskkonnale kogu Itaalias ja Horvaatias.

See projekt toetus kahele varasemale Interregi projektile, täiendades olemasolevate hüdro meteoroloogiliste riskide (nt tormide) jälgimise ja haldamise süsteeme. Töörühm keskendus äärmuslike ilmastikunähtuste hoiatuste täpsusele ja ajastusele, et parandada kodanikukaitse agentuuridele ja riskiohjamisasutustele kättesaadavat teavet ning selle kaudu elusid päästa.

Itaalia poolsaare idarannikul asuva Abruzzio piirkonnavalitsuse teatel saab nüüd kohalikele päästeteenistustele ja ametiasutustele kohe teatada, kui on oodata mingeid äärmuslikke ilmastikunähtusi.

Tähelepanu pöörati ka projektis osalevate piirkondade erilistele nõrkustele. Mõlemas riigis jagati valitsusasutuste vahel parimaid tavasid ning pakuti toetust merelaevanduse, lennujuhtimise ja linnade veemajandusametustele.

Lisati uusi elemente mõlema riigi ranniku teatavate lõikude paremaks katmiseks. Projekti tulemusena loodud tarkvara suudab hankida meteoroloogilisi radariandmeid erinevate võimalustega süsteemidest ja neid täpsustada. Täiustusi katsetati Pescara (Itaalias) ja Neretva (Horvaatias) jõe suudmealadel.

Võitlus tulekahjude vastu

Tuul ja vesi ei ole ainsad ohud, mis on seotud äärmuslike ilmastikunähtustega, vaid rannikuäärsetele kogukondadele ja avamerelaevadele põhjustab märkimisväärseid riske ka tuli. AdriaMORE rahastas kaatri ostu, mida kavatakse kasutada peamiselt tuletõrjeoperatsioonideks merel ja rannikul Dubrovniku lähedal, kus kaatrit hoitakse. Seda saab kasutada ka reostusega seotud töödeks, näiteks ujuvtõkete paigaldamisel.

Projekti käigus paigaldati ka tuuleprofileerija, mis kasutab radarit ja helilaineid tuule kiiruse ja suuna määramiseks Dubrovniku ümbruses. See seade võimaldab ohtlike ilmastikunähtusi prognoosida.

Sedamööda, kuidas ilmastik muutub aina raskemini prognoositavaks, aitavad projekti AdriaMORE tulemused Aadria mere rannikul elavate kogukondade elu ohutumaks muuta. Selle meetmed kaitsevad kohalike elanike elu ja ka looduslike elupaiku. ■

LISATEAVE

<https://www.italy-croatia.eu/web/adriamore>

PROJEKTID

NOORED RÉUNIONI VABATAHTLIKUD VÄLJENDAVID SOLIDAARSUST NAABERKOGUKONDADEGA

**INVESTEERINGUTE
SUMMA**
12 601 720 EUROT

EL-I TOETUS
2 211 462 EUROT

Tänu ELi rahastatud vabatahtlike programmile said Réunioni noored India ookeani ja Lõuna-Aafrika organisatsioonides lähetusel viibides tööalaseid kogemusi omandada.

India ookeanis Madagaskarist idas Mauritiuse lähedal asuv Réunion on Prantsusmaa ülemeredepartemang. Saare kõrvaline asukoht on piiranud sealsete elanike liikuvust ja põhjustanud suure tööpuuduse alla 30-aastaste hulgas.

Aastatel 2015–2017 saadeti 139 noort meest ja naist saarelt missioonile teistesse riikidesse Interregi India ookeani programmi raames, mille tegevuspiirkonda kuuluvad Austraalia, Komoori saared, India, Keenia, Madagaskar, Mauritius, Mosambiik, Seišellid, Lõuna-Aafrika ja Tansaania.

Niinimetatud rahvusvahelise solidaarsuse vabatahtlike (Volunteers for International Solidarity, VSI) kaasrahastati ERFi ja Réunioni piirkonnanõukogu kaudu. Programmi koordineeris rahvusvahelise koostöö ja solidaarsuse vabatahtlike Prantsusmaa platvorm France Volontaires.

Oma profiili põhjal valitud vabatahtlikud said osaleda avaliku ja erasektori asutuste, nagu ministeeriumide, kaubandus- ja tööstuskodade, turismibüroode, kultuurikeskuste või ühingute tegevuses. Valdkondi oli mitmesuguseid, muuhulgas kultuur, turism, rahandus, keskkond, teadus ja energia.

Vabatahtlikud olid keskmiselt 24–34-aastased erineva taustaga koolilõpetajad. Suunamiste valikul oli eesmärk tugevdada koostöösidemeid Réunioni ja teiste territooriumite vahel.

Iga missioon kestis üks kuni kolm aastat ja vabatahtlikud said selle aja jooksul tasu.

Elu päris maailmas

Lisaks sellele, et motiveeritud noored said teises riigis elamise kogemuse, andsid need lähetused tegelikke elukogemusi töises keskkonnas. Peale oma oskuste jagasid Réunioni vabatahtlikud vastuvõtivate organisatsioonidega ka oma teadmisi.

Paljud vabatahtlikud leidsid pärast lähetust endale püsivad töökohad. 2018. aasta lõpuks oli 43 vabatahtlikku tööle asunud. Nende hulgas oli 14 Madagaskaril, 11 Mauritiusel, 6 Komoori saartel, 6 Seišellidel, 2 Mosambiigis, 2 Tansaania, 1 Austraalias ja 1 Indias.

Ühingu France Volontaires korraldatud uuringu kohaselt leidis 85% endistest vabatahtlikest erialase töökoha Réunionis, Prantsusmaal ja India ookeani piirkonnas. ■

LISATEAVE

<https://www.france-volontaires.org/nos-actions/programmes-ultramarins/la-reunion/>

ÜRITUSTE KAVA

20. OKTOOBER 2020

Veebis

**ELi Läänemere piirkonna
strateegia 11. aastafoorum**
<https://www.annualforum2020.eu/en/>

ÕIGUSTEAVE

Euroopa Komisjon ega ükski tema nimel tegutsev isik ei vastuta käesolevas väljaandes esitatud teabe kasutamise eest.

Luxembourg: Euroopa Liidu Väljaannete Talitus, 2020

PDF: ISSN 1725-8200 KN-LR-20-003-ET-N

© Euroopa Liit, 2020

Uuesti kasutamine on lubatud tingimusel, et viidatakse allikale.

Euroopa Komisjoni dokumentide uuestikasutuspoliitika on reguleeritud otsusega 2011/833/EL (ELT L 330, 14.12.2011, lk 39).

Muude kui Euroopa Liidule kuuluvate osade kasutamise või reprodutseerimise luba tuleb küsida otse vastavate õiguste omanikult.

Ajakiri on elektroonilisel kujul saadaval 22 keeles aadressil http://ec.europa.eu/regional_policy/et/information/publications/panorama-magazine/

Väljaande sisu koostamine lõpetati oktoobris 2020.

FOTOD (LK)

Kaas: © iStock/imantsu

Lk 3: © Euroopa Liit

Lk 4: © iStock/elenabs

Lk 5: © iStock/fiskes

Lk 6: © iStock/Motortion

Lk 7: © iStock/AndreyPopov

Lk 8: © Euroopa Liit / Paolo Poce

Lk 9: vasakul © iStock/skynewsheer; paremal © Prostock-Studio

Lk 10: © Euroopa Liit

Lk 12: © EstLat

Lk 13: © iStock/LordRunar

Lk 14: © iStock / Thomas Demarczyk

Lk 15: © Sloveenia välisministeerium

Lk 16: © iStock / MATJAZ SLANIC

Lk 17: © iStock/gremlin

Lk 19, 20: © iStock/imantsu

Lk 22: © Läti rahandusministeerium

Lk 25: vasakul © Läti Ülikool; paremal © iStock/onurdongel

Lk 26: vasakul © iStock/MediaProduction; paremal © Hugo.lv

Lk 27: vasakul © Viulo; paremal © Goldcastle7

Lk 28: © Grindeks

Lk 34: 01 © Instituto Pedro Nunes; 02 © Utrechti Kestlikkuse Instituut; 03 © Aberdeeni linnanõukogu; 04 © Ecoplus – Alam-Austria Ettevõtlusagentuur; 05 © LUT Ülikool

Lk 35: 01 © Al'Terre Breizh; 02 © Hauts-de-France piirkond; 03 © CVR – Centro de Valorização de Resíduos; 04 © Saksamaa Keskkonnaagentuur; 12 © Lääne arengukomisjon

Lk 36: 01 © CARNET – Horvaatia akadeemiline ja teadusvõrgustik; 02 © Elblagi arheoloogia- ja ajaloomuuseum; 03 © Luleå Tehnikaülikool; 04 © Napoli Ülikool Federico II; 05 © O'clock

Lk 37: 01 © Ville de Lille; 02 © DOIC vzw; 03 © Leipzigi linnavalitsuse elamuehituse ja linnaarenduse büroo; 04 © SOS-Kinderdorf Berlin e.V.; 05 © Vildecans linnavalitsus

Lk 38: 01 © Unione dei Comuni della Bassa Romagna; 02 © Alytuse linna rahvamaja; 03 © Helsingi-Uusimaa Piirkonnannõukogu; 04 © Kindervereinigung Chemnitz e.V.; 05 © Ühendus SEE ICT

Lk 39: © CESER

Lk 40: © iStock/vicnt

Lk 41: © iStock/mpalis

Lk 42: © iStock/HABY

Lk 43: © iStock/fstop123

PÜSIGE LIINIL

ec.europa.eu/regional_policy
cohesiondata.ec.europa.eu

@EUinmyregion

EUinmyregion

[flickr.com/euregional](https://www.flickr.com/euregional)

EUinmyregion

[euinmyregion](https://www.instagram.com/euinmyregion)

ec.europa.eu/commission/commissioners/2019-2024/ferreira_en
 @ElisaFerreiraEC

■ Euroopa Liidu
 Väljaannete Talitus

Euroopa Komisjon, regionaal- ja linnapoliitika peadirektooraat
 Teabevahetus – Agnès Monfret
 Avenue de Beaulieu/Beaulieulaan 1 – B-1160 Bruxelles/Brussel
 E-post: regio-panorama@ec.europa.eu